

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО
СЪБРАНИЕ

Временна комисия за изработване
на Изборен кодекс

ДОКЛАД

за

работата на Временната комисия за
изработване на Изборен кодекс

Временната комисия за изработване на Изборен кодекс е създадена с решение на Народното събрание от 11 февруари 2010 г. в отговор на очакванията на обществото за реформиране на **изборната система**. Тя е в състав от 15 народни представители - по трима от всяка парламентарна група, **с мандат за изработване на проект на Изборен кодекс** 6 месеца.

Изработването на **проекта** на Изборен кодекс беше насочено към гарантиране честността и демократичността на изборния процес и създаване на условия, които да не допуснат повторение на досегашните проблеми **при произвеждането на изборите** и на изборните нарушения.

Действащата правна уредба на изборите и избирателните права се съдържа в Конституцията на Република България, Закона за избиране на народни представители, Закона за избиране на президент и вицепрезидент на републиката, Закона за избиране на членове на Европейския парламент от Република България, Закона за местните избори, решения на Конституционния съд, Закона за политическите партии, актове на Министерския съвет, решения на Централните избирателни комисии. Наложително, оправдано и целесъобразно е материята да се систематизира и кодифицира в Изборен кодекс с оглед нейната устойчивост и непротиворечиво прилагане в бъдеще. Временната комисия за изработване на Изборен кодекс се запозна с изборното законодателство на другите държави-членки на Европейския съюз и по-конкретно с Унгарския закон, Закон С. За изборната процедура от 1997 г. Комисията разгледа законодателните проучвания, изготвени от студенти по студентските програми на тема „Закони за

избор на депутати в Европейския парламент на новопостъпилите страни – членки на ЕС, декември 2006 г.” и Сравнително – правно изследване, относно регламентацията на Изборното право в страните от Европейския съюз, САЩ и Швейцария, май 2008 г. В работата си комисията разгледа и доклада на Временната анкетна комисия за проверка на сигналите за опорочаване на изборите за Народно събрание от 5 юли 2009 г., Доклада от мисията на ОССЕ/ СДИЧП за оценка на изборите за Народно събрание от 25 юни 2005 г., Междинния доклад 12 юни - 23 юни 2009 г. и Окончателния доклад от 30 септември 2009 г. на ОССЕ/ СДИЧП - Ограничителна мисия за наблюдение на изборите 2009 г.

Предложенията, становищата и материалите, постъпили до комисията от институции, неправителствени организации, извънпарламентарно представени политически партии и граждани във връзка с изборното законодателство, бяха внимателно обсъдени от комисията. Временната комисия разгледа: информация за законодателната система на Австрия, Белгия и други държави във връзка с организацията и провеждането на избори в чужбина; справка за постоянно пребиваващите зад граница български граждани; справка за образуваните секции в чужбина във връзка с проведените избори на 5 юли 2009 г.; справка за броя на българските граждани по света; справка за резултатите от извършени проверки по Закона за политическите партии; информация за **възможностите за** техническа обезпеченост на секционните избирателни комисии извън страната; доклад от наблюдението на изборите за избиране на представители на Република България в Европейския парламент и изборите за народни представители в 41-то Народно събрание; материал за създаване на регионални преброителни центрове; пилотен проект „Електронно гласуване”; проект за експериментално гласуване по интернет; експертно становище за интернет гласуването, гласуването в чужбина, активното и пасивното избирателно право, електронното дистанционно гласуване в неконтролирана среда (интернет); **окупняването на многомандатните изборни райони (МИР)**, пропорционалната **изборна** система с преференциален елемент с нисък праг; материал за **изборните райони**, гласуването в чужбина и **евентуалното разкриване на избирателни секции само в българските дипломатически и консулски представителства**; илюстрирана математическа симулация – окупняване на настоящите МИР, кандидатски листи по регионални МИР; предложение, относно регистрацията на кандидати за кметове на общини и общински

съветници; писмено становище по теми от изборното законодателство; становища, относно пропорционалната изборна система; въвеждане на принципа на задължително гласуване; въвеждане на постоянна професионална изборна администрация, преброителни центрове и електронно гласуване; предложение за изменение и допълнение на Закона за избиране на народни представители; предложения за промени в правилата за провеждане на местни избори – смяна на системата за избор на общински съветници; предложение за въвеждане на минимален образователен ценз за правото на гласуване; предложения за поправки и допълнения на избирателния закон; предложение за въвеждане на мандатност при изборите на кметове на общини и кметски наместници; предложение за изменение на действащите изборни закони за отпадане на текста на ”видно място в района на съответната избирателна секция” при обявяване на избирателните списъци; предложение за въвеждане на мандатност за народен представител, кмет на община, район или кметство, отзоваване на народните представители и общинските съветници по искане, направено от повече от половината от членовете на ръководството на съответната партия или граждански инициативен комитет и други.

От експертите към Временната комисия за изработване на Изборен кодекс бяха представени проучвания, свързани с електронното гласуване в другите държави – членки на Европейския съюз и в трети държави, с въвеждането на образователен ценз и задължителен мандат в законодателствата на другите държави - членки на Европейския съюз, с правната уредба на активното и пасивното избирателно право в другите държави – членки на Европейския съюз при избори за членове на Европейския парламент и при местни избори. Бяха представени и справка за размера на депозитите за участие в изборите за членове на Европейския парламент в държавите – членки на Европейския съюз през 2009 г.; предложение относно мандата на Централната избирателна комисия; становище за изборните системи при различните видове избори и изборната администрация; предложения за промяна на Конституцията на Република България във връзка с изборното законодателство; експертна оценка за „плаващи мандати” по райони; експертна оценка относно действието на преференциалния праг при изборите за членове на Европейски парламент от Република България; експертна оценка за размера на преференциалния праг при парламентарни избори; експертна оценка относно броя на мандатите при окрупнени райони; математически методи с примерно ново райониране; експертна оценка относно предимствата, недостатъците и начините на

дистанционното електронно гласуване; актуализиран проект на Закон за електронното гласуване; предложение на текстове за избори на кметове и общински съветници; експертно мнение по структурата на Изборния кодекс; експертно мнение, относно вида на бюлетините и метода за определяне на изборния резултат, предпочитания, изборни райони, гласуване в чужбина, изборна бариера,; условия и ред за експериментално гласуване по електронен път; сравнителна таблица за разпределението на мандатите по методите Д'Ондт и Хеър-Ниймайер на изборните резултати от 1991 – 2009 г. и други.

Временната комисия за изработване на Изборен кодекс проведе първото си редовно заседание на 16 февруари 2010 г. На него бяха обсъдени политическата и законодателната рамка на Изборния кодекс, концепцията за предстоящите промени в изборното законодателство, подготовката за изработването на Изборния кодекс, организационни въпроси, свързани с привличането и определянето на броя на експертите към комисията и правилата за нейната работа.

На заседание на комисията, проведено на 23 март 2010 г., бяха приети Вътрешни правила за организацията и дейността на Временната комисия за изработване на Изборен кодекс. Съгласно правилата комисията провеждаше редовни и работни заседания. Редовните заседания бяха открити и се провеждаха по време на третата сесия на 41-то Народно събрание, в ден и час, определени от председателя на Временната комисия. **Комисията започна своята работа по следните теми:**

- **вид изборна система, която да гарантира най-доброто политическо представителство и гражданското участие;**
- **регламентиране на организацията за провеждане на гласуването извън страната;**
- **предвиждане на мерки за недопускане на изборни манипулации и нарушаване честността на изборния процес;**
- **избирателни списъци- подготовка и обявяване;**
- **регионални преброителни центрове;**
- **вид на бюлетините за гласуване;**
- **електронно гласуване;**
- **изборен праг;**
- **регистрационен режим на партиите за участие в избори – времеви и други условия по отношение на тяхната регистрация и участие и други.**

С оглед постигане на ефективност и **оперативност в дейността на комисията** на заседание, проведено на 5 март 2010 г., бяха

сформирани три основни работни групи по темите:

- „Парламентарни избори и избори за членове на Европейския парламент” с допълнителна тема „Електронно гласуване”;
- „Местни и президентски избори” с допълнителна тема „Избирателни списъци”;
- „Изборна администрация” с допълнителна тема „Гласуване в чужбина”.

Сформирана беше и работна група за изготвяне на структурата на Изборния кодекс с наименования на отделните глави и раздели. В работните групи участваха 11 експерта, определени с решение на комисията, които изготвиха становища, анализи и предложения, във връзка с поставени от членовете на комисията конкретни проблеми и задачи.

Временната комисия за изработване на Изборен кодекс проведе **общо** редовни и работни заседания, всяка седмица в определен ден – вторник, като по изключение се провеждаха заседания в сряда и четвъртък, както и по две заседания на седмица през втората половина на месец юли.

Във връзка с предстоящите промени в изборното законодателство по инициатива на комисията на 30 март 2010 г. беше организирана и кръгла маса. **В нея взеха участие представители на парламентарно представените партии и коалиции; представители на партии и коалиции, които не са представени в 41-то Народно събрание, представители на неправителствени организации, държавни институции, представители на органите на съдебната власт и други.**

Членовете на комисията с единодушие се обединиха около изработването на проект на Изборен кодекс, който да регламентира произвеждането на различните видове избори и не подкрепиха идеята да се направи **изменение и допълнение в действащите избирателни закона, а именно в Закона за избиране на народни представители, Закона за избиране на президент и вицепрезидент на републиката, Закона за избиране на членове на Европейския парламент от Република България и Закона за местните избори.**

На заседание на комисията, проведено на 27 април 2010 г., беше приета структурата на Изборния кодекс. **Предлага се кодексът да се състои от 15 глави, с отделни раздели, както и от допълнителни, преходни и заключителни разпоредби. Наименованията на главите са както следва: „Общи положения”, „Избирателни комисии”, „Избирателни списъци”, „Изборни**

райони”, „Избирателни секции”, „Партии, коалиции и инициативни комитети”, „Кандидати”, „Предизборна кампания”, „Гласуване”, „Преброяване на гласовете”, „Определяне на изборните резултати”, „Оспорване на изборните резултати”, „Предсрочно прекратяване на пълномощия”, „Частични и нови избори” и „Административнонаказателни разпоредби”.

От 11 май 2010 г. Временната комисия за изработване на Изборен кодекс провеждаше предимно работни заседания по работни групи, на които се обсъждаха конкретните текстове по отделните глави на кодекса. Разглеждането на предложените текстове премина с различна натовареност и интензивност, продиктувани от различните теми и тяхната обществена значимост и сложност. Много сериозно внимание беше отделено на текстовете, които имат за цел да запълнят съществуващите празноти в действащото изборно законодателство. Високата активност на част от състава на комисията позволи да се постигне успешен краен резултат от общата и отговорна работа. Всяка глава от проекта и нейните раздели бяха обсъждани задълбочено, като представителите на отделните парламентарни групи изразяваха своите позиции.

I. Глава първа „Общи положения” се състои от пет раздела „Предмет и обхват”, „Избирателно право”, „Изборни системи”, „Насрочване и произвеждане на изборите. Изборни книжа” и „Организационно-техническа подготовка на изборите”.

1. Продължителна дискусия беше проведена относно вида на изборната система при произвеждането на отделните видове избори. **Очертани бяха позициите на отделните парламентарни групи, а именно:**

От парламентарната група на **ПП ГЕРБ** беше заявено, че при изборите за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България се подрепя пропорционалната изборна система чрез преференция, с която се прави мажоритарен избор за определен кандидат на партия или коалиция. Подчертано беше, че е изключително важно да се знае кой носи отговорност, да се постигне стабилност на политическите партии, на политическата система и системата на управление на държавата, защото определянето на изборната система не е само начин на гласуване, а и начин на управление на страната. **По отношение на изборния праг при изборите за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България беше предложено той да е**

различен при различните видове избори поради това, че в изборите за членове на Европейски парламент има една национална листа, а в изборите за народни представители отделни районни листи. По отношение на изборите за общински съветници беше изразена позицията за пропорционална изборна система без преференции, тъй като ако има праг, дори и много висок, това ще доведе до сериозни изкривявания на изборните резултати, ще се стимулира купуването на гласове и създаването на сериозни проблеми вътре между самите кандидати в листата на съответната партия или коалиция. По отношение на изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за кметове се подкрепи чист мажоритарен вид на изборната система.

От **парламентарната група на Коалиция за България** беше изразена позиция в подкрепа на пропорционална изборна система с наличието на мажоритарен елемент, който в изборите за членове на Европейския парламент от Република България се изразява чрез преференциално гласуване, като беше подчертано, че прагът на преференциите следва да се дебатират. По отношение на изборите за народни представители се заяви, че е необходимо да има зависимост между наличието на преференции и техния праг с броя на изборните райони. По отношение на изборите за общински съветници се посочи, че въвеждането на преференция не е удачно, тъй като това ще бъде един стимул, включително и за купуването на гласове. Изразено беше становище и за пряк избор на кметовете на райони, но с **ясно определени** правомощия.

От **парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** подкрепиха преференциална пропорционална изборна система при изборите за членове на Европейския парламент от Република България, но при по-ниска преференция, тъй като преференцията от 15% е практически трудно преодолима. Относно изборите за народни представители се обявиха за пропорционална система с преференции, но при ясно райониране при определяне на преференцията. Посочено беше, че, за да има равномерност в конкуренцията между кандидатите в една пропорционална листа, то трябва да има **окупняване** на районите. Относно изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за кметове беше посочена мажоритарна изборна система, а за изборите за общински съветници пропорционална изборна система без преференция, поради това, че могат да се купуват гласове в малки райони и да се контролира вота чрез преференция. Изразена беше и позиция „за“ избираемост на кметовете на райони.

От парламентарната група на Движение за права и свободи изразената позиция при изборите за общински съветници беше в подкрепа на пропорционалната изборна система, но без преференции, а относно изборите за народни представители - пропорционална изборна система чрез преференции, като обаче, внимателно се прецени размера на преференцията, т.е. прагът да не бъде прекалено нисък. Обърнато беше внимание, че ако преференцията е с много ниски прагове, **това може да доведе** до абсолютна подмяна на вота, т.е. много малко малцинство да подмени вота на мнозинството. Беше изразено становище за запазване на досегашния праг на преференциите при изборите за членове на Европейския парламент от Република България, а при изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за кметове мажоритарната изборна система. Подкрепено беше и запазването на прекия избор на кметове на райони, но при ясни правомощия.

От парламентарната група на партия Атака беше изразена позиция в подкрепа на пропорционалната система с преференции при изборите за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България, като при изборите за народни представители беше посочено, че прагът на преференциите трябва да е във взаимовръзка с броя на многомандатните изборни райони. При изборите за общински съветници се подкрепи пропорционална изборна система без преференции, като тази позиция е в корелация с изнесеното работно становище за предвиждане на възможност за отзоваване на общинските съветници. Относно изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за кметове беше подкрепен мажоритарния избор. Относно районните кметове се изрази становище, че към момента все още се гледа на тях като на част от екипа на кмета на общината и биха се допуснали едни варианти, в които кметът на общината е от една партия, а районните кметове – от други партии, от които би пострадало управлението на общината като цяло. Заявено беше, че трябва да има яснота относно правомощията им и тогава да се прецени дали да се избират пряко или от съответния общински съвет.

След проведените дискусии относно изборните системи беше постигнат консенсус:

- изборите за народни представители да се произвеждат по пропорционалната изборна система с кандидатски листи на регистрирани в многомандатни изборни райони партии и коалиции - чрез преференциално гласуване и на независими кандидати;

- изборите за президент и вицепрезидент на републиката да се

произвеждат едновременно по мажоритарна изборна система;

- изборите за членове на Европейския парламент от Република България да се произвеждат по пропорционалната изборна система с национални кандидатски листи на партии и коалиции - чрез преференциално гласуване и на независими кандидати;

- изборите за общински съветници да се произвеждат по пропорционалната изборна система, а изборите за кметове по мажоритарната изборна система.

2. Народните представители в мнозинството си се обединиха около въвеждането на **изискване за уседналост** най-малко през последните **10/12/ месеца** в съответното населено място по отношение както на активното, така и на пасивното избирателно право при изборите за общински съветници и кметове. Подкрепена беше и предложената легална дефиниция на понятието „живял най-малко през последните **10 (12) месеца** в съответното населено място”, която да се прилага както за активното, така и за пасивното избирателно право. Поради това, че местните избори са свързани с територията на съответната община или кметство и на избори за общински съветници и кметове не се гласува извън страната се предлага само лица, които имат постоянен и настоящ адрес на територията на Република България да могат да участват в такива избори. По този начин се запълва една **празнота** в действащия Закон за местните избори. Като причина за въвеждане на изискване за уседналост се приема необходимостта от установяване на по-трайна връзка между избирателя със съответното населено място (община, район или кметство). Лица, които временно пребивават на територията на общината, не са достатъчно интегрирани в нея и следователно имат по-слаба способност да изразят мнение относно бъдещото управление на местно ниво. Международните стандарти, отнасящи се до изборите, които уреждат главно активното и пасивно избирателно право допускат ограничения на това право, но без да бъдат нарушени основните човешки права. Съдът в Страсбург е приел, че избирателното право не е абсолютно. То може да бъде ограничавано от държавите страни по Конвенцията, стига ограниченията на това право, да не го лишават от ефективност, да са въведени за постигане на правомерна цел и използваните средства да не са непропорционални. Едно от възможните ограничения е именно въвеждането на изискване за уседналост, което е квалификация - позитивно изискване, за да може ефективно, резултатно и отговорно да се упражни избирателното право и да се извърши една общественополезна функция. Основанието за въвеждането на това изискване произтича именно от разбирането за

избирателното право като публична функция. При изработването на конкретния текст на легалната дефиниция е търсен балансът между избирателното право като субективно право и избирателното право като публична функция, която трябва да се упражнява в интерес на обществото. В повечето държави-членки на Европейския съюз съществува изискване лицето да е живяло в изборния район или на територията на страната определен период от време. Съгласно предложената дефиниция в § 1, т. 4 нито един гражданин на Република България или на държава - членка на Европейския съюз, който е живял към дата **10/12/ месеца** преди изборния ден на нейната територия и има постоянен и настоящ адрес, независимо от това дали са в една и съща или в различни общини или кметства или адрес на пребиваване – за гражданите на Европейския съюз, няма да бъде лишен от право да избира и да бъде избран. Принципът за всеобщо избирателно право няма да бъде нарушен с въвеждане на изискване за уседналост, тъй като ще бъде осигурена възможност на всички избиратели, които живеят в страната да гласуват, включително и на тези, които са променили адресната си регистрация през изискуемия период на уседналост.

По време на обсъждането **от парламентарната група на Движение за права и свободи** изложиха категоричната си принципна позиция, че не може със закон да се ограничава упражняването на активното избирателно право, като заявиха, че подобни текстове са противоконституционни и противоречат на редица международноправни норми, касаещи правата на човека, по-конкретно Международния пакт за граждански и политически права. Посочено беше, че Движението за права и свободи винаги е възразявало срещу принципа за уседналост, но никога не е притежавало достатъчен брой народни представители, за да се сезира Конституционния съд.

Във връзка с формулирането на чл. 1, ал. 1 от проекта се обсъди и разпоредбата на чл. 42, ал. 2 от Конституцията на Република България, а именно, че организацията и редът за произвеждане на избори се определят със закон, като се направи предложение текстовете в двата нормативни акта да се уеднаквят и Изборният кодекс да не урежда „условия”, тъй като със закон не могат да се въведат допълнителни условия извън посочените в Конституцията. Народните представители в мнозинството си, обаче, се обединиха около становището, че добавянето на думата „условията” е необходимо, тъй като проектът на Изборен кодекс обхваща и изборите за членове на Европейския парламент от Република България и за общински съветници и кметове, като условията за упражняване на пасивното

избирателно право не се съдържат в Конституцията на Република България, още повече, че съгласно практиката на Конституционния съд въвеждането на допълнителни условия не противоречи на Конституцията ако са спазени конституционните принципи.

3. По отношение на изборните книжа бяха обсъдени различни предложения, като например изборните книжа да бъдат уредени в отделна глава на кодекса и образците на книжата да се приемат от Народното събрание, като приложение към него или да се запази досегашният ред на одобряване на изборните книжа от президента на републиката. Изразено беше мнение, че изборните книжа следва да се регламентират в кодекса, но поради големия им обем и възможността от допускане на непълноти и грешки от правна гледна точка е най-добре те да не бъдат неразделна част от кодекса. Вследствие на дискусиата членовете на комисията се обединиха около решението изборните книжа да се утвърждават и обнародват от Централната избирателна комисия в срок не по-късно от три месеца преди всеки избор, за да има достатъчно технологично време за по-прецизна работа по книжата и да не се допускат грешки. В случай че се установи непълнота или техническа грешка в изборните книжа, Централната избирателна комисия ще извършва поправка не по-късно от 55 дни преди изборния ден, която ще обнародва в "Държавен вестник".

Всички членове на комисията се обединиха и около текстовете за координацията и изпълнението на дейностите по организационно-техническата подготовка на изборите, като приеха в срок не по-късно от 7 дни от датата на насрочване на изборите Министерският съвет да може да възложи координацията и изпълнението на дейностите по организационно-техническата подготовка на изборите на определен министър.

Обсъдени бяха и предложенията за въвеждане на изискване за образователен ценз на кандидатите за кметове и необходимостта от въвеждане на ограничение на броя на мандатите им, по които теми, обаче, не беше постигнат консенсус.

II. Глава втора „Избирателни комисии”, съдържа разделите „Видове избирателни комисии. Общи разпоредби”, „Централна избирателна комисия”, „Районни избирателни комисии”, „Общински избирателни комисии”, „Секционни избирателни комисии в страната”, „Секционни избирателни комисии извън страната” и „Изборна администрация”.

Проведен беше дебат относно необходимостта от създаване на изборна администрация. Обсъдени бяха редица въпроси, като създаване на постоянно действаща Централна изборителна комисия, принцип при назначаване на нейния състав, функционално-юридическа компетентност на Централната изборителна комисия - особена юрисдикция или само регистриращ орган, необходимост от постоянна помощна администрация към Централната изборителна комисия и статут на районните изборителни комисии. Обсъдено беше създаването на един национален орган - Централна изборителна комисия за цялата страна при произвеждане на всички видове избори, включително и за гласуването извън страната при избори за народни представители, президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България, както и принципа за определяне на състава и ръководствата на изборителните комисии в страната и извън страната. Задълбочено беше дискутирано създаването на изборителните комисии извън страната и правилата, по които ще се организират изборите извън страната. На обсъждане се подложи и темата относно създаването на регионални преброителни центрове.

Комисията беше запозната и със становище на АНТОНИ ДЕ ЛА РЕА от Асоциация „Гласуване без граници” по отношение на необходимостта от създаване на постоянна изборна администрация. Подкрепено беше създаването ѝ по подобие на унгарския модел, където председателят на една такава изборна администрация е с ранг на министър/зам-министър на правосъдието. Посочено беше, че една постоянно работеща изборна администрация трябва да започне дейността си преди всичко с това да състави реален списък на българските гласоподаватели. Тя трябва да съставя и актуализира списък на всички граждани, които желаят да гласуват и евентуално да им предостави изборителни книжки, за да може по този начин да се избегне двойното гласуване. Всеки желаещ да гласува, който притежава изборна книжка, при гласуване следва да я представя на изборителната комисия, която поставя печат и по този начин този изборител няма да може да гласува втори път в същия ден. Същото становище беше споделено и от представителите на Асоциация „Прозрачност без граници”.

По време на обсъждането бяха изказани редица мнения за и против създаването на постоянна изборна администрация. В подкрепа на нейното конституиране беше посочено, че тя може да координира целия процес по подготовка и провеждане на

изборите, да има правомощията относно актуалността на избирателните списъци, както и при констатирани административни нарушения да налага санкции. Тя може да бъде ангажирана и с регистрацията на участниците в първия етап на започване на изборите. Също така възможни нейни правомощия могат бъдат:

- поддържане на регистър на политически партии и коалиции за участие в изборите;

- поддържане на база данни с лица, които могат да бъдат членове на районните, общинските и секционните избирателни комисии;

- провеждане на обучение на членовете на районните, общинските и секционните избирателни комисии;

- поддържане на електронен регистър за издадените удостоверения за гласуване на друго място;

- поддържане на интернет страницата на комисията;

- осъществяване на обмена на информация с другите държави-членки на Европейския съюз;

- създаване и поддържане на регистър на избирателите, заявили желание за гласуване по електронен път чрез интернет;

- откриване и поддържане на интернет страница за гласуване чрез интернет, както и предоставяне на информация за необходимите действия при този вид гласуване;

- предоставяне на еднаква по форма и балансирана информация на участниците в изборите.

Изразена беше и позицията, че при назначаването на постоянно действащата изборна администрация не следва да се допуска мнозинство на нито една политическа сила, а да се гарантира един паритет, една равномерност при вземане на решенията, за да се осигури честността на изборите.

Отрицателните мнения относно създаването на постоянна изборна администрация бяха свързани с обстоятелството, че ще бъде назначена една администрация, но без ясни правомощия. Изборният процес не налага назначаването на служители, които да получават месечно възнаграждение, като част от държавната администрация. Освен това е важно да бъде осигурена приемственост в професионалната квалификация и компетентност на длъжностните лица в изборната администрация.

Като недостатък на идеята беше посочено, че това е груба намеса в принципа за равно участие на политическите сили в организацията и наблюдението на изборите. Също така не следва да се допуска постоянната изборна администрация да се занимава с изборителните списъци, освен ако не се цели да има втора администрация, която да дублира дейността на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" в Министерството на регионалното развитие и благоустройството (ГД „ГРАО“) - администрацията, която поддържа базите данни. Издаването на изборни книжки е конкретна административна работа, която трябва да се извършва по местонахождението на регистрите на населението.

Във връзка с изразените негативни становища относно постоянната изборна администрация беше уточнено, че основната идея на предложението за създаването ѝ е свързана с поддържането на актуален регистър на гласоподавателите, а не да извършва дейности, които се дублират с дейности на други администрации. Ако бъде назначена такава администрация към Централна изборителна комисия в състав от няколко души, тя може да извършва само административната дейност, която е свързана с произвеждането на избори.

Представена беше и идеята в тази администрация да бъдат включени по предложение на органите на съдебната власт и техни представители. Обсъди се и едновременното провеждане на изборите за президент и вицепрезидент на републиката с изборите за общински съветници и кметове през 2011 г., като се предвиди, че в този случай ще функционират само общински изборителни комисии, а не и районни изборителни комисии. Заявено беше, че в Изборния кодекс ще се предвидят норми, които да уредят случаите, когато се произвеждат едновременно два или повече вида избори в една и съща година.

По отношение на секционните изборителни комисии беше дискутирана идеята да бъдат сформирани достатъчно рано, за да може да се проведат достатъчно обучителни срещи и курсове с техните членове, които да се запознаят с ангажиментите си в изборния ден. Също така беше изразено становище, че е целесъобразно правилата, които са въведени за назначаване на секционните изборителни комисии в страната да се прилагат и за назначаването на тези комисии извън страната. Партиите и коалициите, както и Министерството на външните работи ще

представят своите предложения за състав на секционните изборителни комисии извън страната в Централната изборителна комисия, която ще ги назначи с решение.

Беше припомнена идеята, обсъждана и в предишното Народно събрание за създаването на регионалните преброителни центрове. Целта на това предложение, което е направено от неправителствения сектор, е била да се пресече контролираният вот. Припомни се, че контролираният вот е факт на ниво секция и ако гласовете се преброяват в регионалния преброителен център, то това ще се прекъсне. Ако **бъде взето решение за създаване на регионални преброителни центрове** може би трябва да **има предварително посочени лица, които да бъдат обучени.**

От извънпарламентарно представените партии и коалиции бяха изразени позиции по отношение на идеята за създаването на постоянно действаща изборна администрация:

От **ПП НДСВ** беше заявено, че се подкрепя създаването на изборната администрация, но само ако бъде натоварена с дейност, а не да съществува сама за себе си. Целогодишно трябва да осъществява дейността по регистрирането на изборителите, създаването на изборителни регистри, изготвяне и защита на софтуера за електронното гласуване.

От **ВМРО** изразиха позиция, че е необходима постоянно действаща и единна за всички видове избори Централна изборителна комисия, за районните и секционните изборителни комисии трябва да се въведе принцип на някаква професионализация - всички пълнолетни български граждани, които са си платили данъци, осигуровки и други подобни, да бъдат избирани на случаен принцип, подобен на този, по който в някои държави с обичайно право се избира съдебното жури и да имат мандат, например четири години - това ще позволи те да бъдат обучени и ще избегне неудобствата в изборния ден на непрекъснатите замени на членове на секционни изборителни комисии, които почти винаги се случват в почти всяко едно населено място. Беше споделена позицията, че изборителни секции следва да има само в дипломатическите и консулските представителства, като има присъствие и на български държавен представител, за да има организация и контрол.

От **Партия „Зелените“** заявиха, че постоянната изборна администрация би трябвало да носи съответната отговорност за всякакви нарушения по време на изборния процес, че има необходимост от въвеждане на постоянни изборни книжа, които да не бъдат променяни всеки път за всеки вид избори, както и че е необходимо да

се повиши прозрачността на работата на изборните администрации, особено ако са постоянни.

След проведените дебати от парламентарните групи се очертаха следните позиции:

От парламентарната група на ПП ГЕРБ по отношение на изборната администрация заявиха категоричната си позиция, че е необходимо обединяване на централните изборни органи, които в момента са три на брой и на практика действат постоянно. Би могло да има постоянно действаща изборна администрация, като е възможно да се конституира изцяло национален орган, постоянно действащ, но би могло да се мисли в рамките на 4, 5 или 6 членове на тази администрация от професионалисти, **които да осъществяват дейността си постоянно на ниво районни изборителни комисии и евентуално общински изборителни комисии.** Посочиха, че е необходимо контролиране на изборния процес извън страната, като най-вече се създаде организация със съдействието на представители на българската държава и евентуално и представители на политическите партии. **Като задължително беше посочено участието на държавата, за да бъдат сведени до минимум възможностите за определяне на правилата от изборната администрация или от представителите на изпълнителната власт, а именно субективно да преценяват къде могат, защо не могат и как могат да разкриват изборителни секции.** Беше припомнено, че българските граждани извън страната могат да гласуват не само в рамките на Европейския съюз, поради което българската държава трябва да участва активно в изборния процес.

От парламентарната група на Коалиция за България изразиха категоричната си позиция против създаване на постоянна изборна администрация. Заявиха, че е необходимо да се осигури възможност на представители на различните политически партии и коалиции да участват в работата на изборните комисии - от секционните до Централната изборителна комисия, като с постоянната изборна администрация може да се подмени тази възможност на политическите партии и коалиции да наблюдават изборния процес и да участват в неговото провеждане, защото няма по-политически процес от изборния процес. В заключение изложиха становище, че създаването на постоянната изборна администрация би било в противоречие на идеята за съкращаване на администрацията и свиване на разходите. По отношение на изборите извън страната и предвид констатираните нарушения на последните проведени избори заявиха, че би следвало да

се прецизират и правилата за образуване на избирателни секции извън страната и контролът върху провеждането на самия изборен процес. Обърнаха внимание, че е необходимо освен участие на представители на държавата да се даде възможност и на наблюдатели и представители на различни политически партии и коалиции да участват в изборния процес, но подчертаха, че идеята за засилено участие на представители на държавата в провеждането на изборите е в противоречие с лансираната идея да се въведе електронното гласуване, което да започне именно от изборите извън страната.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** по отношение на изборната администрация заявиха, че липсва яснота какви функции ще има тази постоянна изборна администрация. Посочиха, че не бива да се допуска чрез постоянна изборна администрация някой да иска да контролира целия изборен процес.

От **парламентарната група на партия Атака** по отношение на изборната администрация заявиха позицията си, че е необходимо да бъде предвидена възможност, когато има два последователни вида избори или когато съвпадат да има възможност да бъде назначена само една Централна избирателна комисия, тъй като това ще спести разходи на българските данъкоплатци по провеждането на изборите. От гледна точка на постоянна изборна администрация, би трябвало да се разгледа малко по-подробно въпросът дали тази изборна администрация, действайки постоянно, ще получава и постоянни възнаграждения, защото ако така е поставен въпросът, то изразената позиция е против създаването на нови административни постове. По отношение на изборите извън страната заявиха, че са за провеждане на избори само в рамките на държавите-членки на Европейския съюз.

От **парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСДП, РДП** подкрепиха създаването на постоянна професионално действаща изборна администрация с една Централна избирателна комисия за всички видове избори от типа на администрация с особена юрисдикция, в която да не доминира една политическа сила. Заявиха, че не бива Централната избирателна комисия да бъде само регистрационен орган, както при досегашни избори и непрекъснато да вървят преписките между Централната избирателна комисия и административния съд и обратно и изтъкнаха, че ако ще се създава професионална администрация, то в нея следва да има представители на политическите партии. В работата на тази професионална Централна избирателна комисия да се включат правомощия, свързани с изготвянето на бъдещите списъци, активната

регистрация на избирателя, контрола върху финансирането по време на предизборните кампании. По отношение на организирането на гласуването извън страната се изказа становище, че гласуването трябва да е прозрачно като процес, да няма злоупотреби и хората да имат възможност да гласуват, при разкриването на секции да има присъствие на представител на Министерството на външните работи и представител на партиите, които участват в изборния процес и това да бъде гарантирано, като бъдат подпомогнати и партиите за присъствие. В самото законодателство трябва да има ясни критерии кога, как и при какви условия да се разкриват секции извън страната, за да не бъде оставено това само на преценка на Централната избирателна комисия. Изтъкнато беше, че именно контролът за гласуването извън страната е приоритет. Ако се приеме електронното гласуване, много от въпросите, свързани с гласуването извън страната, ще изглеждат по различен начин, защото няма да бъдат свързани само с откриване на секции в дипломатическите и консулските представителства. При възможност за електронно гласуване с всички гаранции практически гласуването на българите извън страната ще бъде поставено по съвсем друг начин и ще се получи друга избирателна активност.

След дълго обсъждане и множество предложения, голяма част от които направени вследствие на практиката от проведените избори се създадоха разпоредби, регламентиращи статута на различните видове избирателни комисии. Беше възприет еднакъв принцип за сформирание на съставите на Централната избирателна комисия, районните и общинските избирателни комисии. **Новост при назначаването на съставите на секционните избирателни комисии извън страната е обстоятелството, че това ще бъде правомощие на Централната избирателна комисия, като в тези комисии ще има представители на държавата. Като ново правомощие на Централната избирателна комисия беше добавено вземането на решение за премахване или изземване на агитационни материали, поставени или разпространени в нарушение на Изборния кодекс на територията на повече от един изборен район или които се отнасят за повече от един изборен район. Районните и общинските избирателни комисии ще осъществяват контрол относно изпълнението на изискването към кметовете да определят в срок не по-късно от 55 дни преди изборния ден местата за обявяване на избирателните списъци.**

III. Глава трета „Избирателни списъци“ се състои от

следните раздели- „Общи положения”, „Избирателни списъци при избори за народни представители, президент и вицепрезидент на републиката”, „Избирателни списъци при избори за членове на Европейския парламент от Република България” и „Избирателни списъци при избори за за общински съветници и кметове”. Текстове по глава трета на кодекса бяха разгледани подробно с участието на представители на ГД „ГРАО” и на Министерството на външните работи. Проведена беше дискусия относно текстовете в различните нормативни актове, свързани с изборния процес, както и необходимостта от приемането на нови разпоредби. Прието беше при избори за общински съветници и кметове в избирателните списъци да се изписва и датата на адресната регистрация по настоящ адрес на избирателите. Регистрацията по настоящ адрес е особено важна при извършването на проверка за спазване на изискването за уседналост. Такава информация понастоящем липсва в избирателните списъци, тъй като те се съставят по постоянен адрес. Изразиха се позиции, че една от характеристиките на Изборния кодекс трябва да бъде максимално опростяване на процедурите и изясняване на отговорностите.

Беше прието да се въведе изискване **избирателните списъци** в лечебни и здравни заведения, в местата за лишаване от свобода, както и извън страната **да се подписват от съответните ръководители**, така както това се извършва от кмета и секретаря в общините. Обърнато беше сериозно внимание на въпроса, свързан с обявяването на избирателните списъци и отговорността, която трябва да носят съответните длъжностни лица при неизпълнение на това задължение. Досегашната практика показва, че масово се ползват и правят разпечатани списъци, в които нищо не се чете - на принтер, който е избелял, без мастило, с оглед хората да не могат да си прочетат имената. **Беше подкрепена идеята обявяването да се извършва на видно място, което да бъде легално дефинирано, което място да бъде защитено от атмосферни влияния със стъкло или друго подобно, за да не бъдат унищожени списъците.** Прието беше **кметът на съответната община не по-късно от 55 дни преди изборния ден да определи местата и да уведоми за това районната или общинската избирателна комисия.** Това предложение е продиктувано от злоупотребите, допускани при обявяване на избирателните списъци. В много общини избирателните списъци се обявяват на недостъпни за всички граждани места с обяснение, че няма подходящи площи за разлепването им. **Предвижда се избирателните списъци да се публикуват на интернет страницата на съответната**

община и на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" в Министерството на регионалното развитие и благоустройството и да съдържат имената на избирателя и номера и адреса на избирателната секция. Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" в Министерството на регионалното развитие и благоустройството ще осигурява възможност всеки избирател - български гражданин чрез съответната страница да може да прави справка в избирателния списък по единен граждански номер. Кметът на съответната община ще осигурява възможност всеки избирател – гражданин на друга държава - членка на Европейския съюз чрез съответната страница да може да прави справка в избирателния списък по личен номер. По този начин ще се гарантира на избирателя правото му на достъп до данните от списъците, ще може своевременно да извършва проверка и да предприема действия по отстраняване на евентуални грешки и непълноти. В много случаи под „видно място” досега се разбираше вътре, в стаята в общината, така че хората да отиват там, да видят и да се укаже от съответните „дежурни” как и къде да гласуват, минавайки на контролиран вот и предизборна агитация в общината. Особено важно е това изискване да бъде въведено и по отношение на дипломатическите и консулските представителства. Чрез това обявяване българските граждани извън страната ще могат да разполагат своевременно с информация къде да отидат да гласуват. **Избирателните списъци ще се публикуват от министъра на външните работи и от ръководителите на дипломатическите и консулските представителства на Република България не по-късно от 17 дни преди изборния ден на интернет страницата на Министерството на външните работи и на дипломатическото и консулското представителство и ще съдържат имената на избирателя и номера и адреса на избирателната секция. Ръководителите на дипломатическите и консулските представителства на Република България ще осигуряват възможност всеки избирател да може да прави справка в избирателния списък по единен граждански номер. Допълнително постъпилите заявления и настъпилите промени в избирателните списъци ще се публикуват незабавно. Условието и редът за гласуване извън страната ще се обявяват на интернет страницата на Министерството на външните работи и на дипломатическото и консулското представителство не по-късно от 67 дни преди изборния ден, за да могат избирателите да имат**

достатъчно време, за да се запознаят с тях.

Подкрепи се и въвеждането на много строга санкция при неизпълнение на задължението за обявяване на избирателните списъци.

Предлага се ръководителите на дипломатическите и консулските представителства да оказват организационно-техническо съдействие на представителите на партиите и коалиции, регистрирали кандидати при провеждането на срещи с избирателите.

С оглед правилното въвеждане на Директива 93/109/ЕО на Съвета от 6 декември 1993 г. за определяне на условията и реда за упражняване на правото да избират и да бъдат избирани в избори за Европейски парламент от граждани на Съюза, пребиваващи в държава-членка, на която не са граждани и на Директива 94/80/ЕО на Съвета от 19 декември 1994 г. за определяне на условията и реда за упражняване на правото да избират и да бъдат избирани в общински избори от гражданите на Съюза, пребиваващи в държава-членка, на която не са граждани беше дискутиран въпросът относно начина на вписването в избирателните списъци на избирателите - граждани на друга държава-членка на Европейския съюз. Общото правило, установено от Директивите е, че гражданите на Европейския съюз могат да избират и да бъдат избирани при същите условия като гражданите на съответната страна. В нашето законодателство има изискване преди всеки вид избори тези избиратели да подават декларация за вписване в избирателния списък. Подобно изискване, обаче, не съществува за избирателите –български граждани, които се вписват в списъците автоматично. Поради това народните представители се обединиха около становището гласоподавателите граждани на друга държава - членка на Европейския съюз, които са вписани в избирателния списък да остават вписани в него при същите условия, при които гласоподавателите, които са собствени граждани, докато не бъдат заличени от списъка по собствено желание или поради това, че не отговарят вече на условията.

Бяха изказани редица мнения по отношение на съставянето на избирателните списъци в частта за избирателите, които са заявили, че ще гласуват извън страната. Представителите от ГД „ГРАО“ уточниха, че досегашната им практика е да заличават от избирателните списъци в страната онези граждани, за които Министерството на външните работи им е подало информация, че са заявили, че ще гласуват извън страната. Изразиха резерви относно идеята ГД „ГРАО“ да може да извършва проверка за такива лица по списъците, обявени на интернет страницата на съответното дипломатическо или консулско представителство и да ги

заличават от списъците в страната, така че да се избегне дублирането им, тъй като ГД „ГРАО“ не може да следи интернет страниците по света на дипломатическите и консулските представителства. Изтъкнаха, че тяхната работа е въз основа на обобщените списъци, предоставени от Министерството на външните работи. По време на дискусиата във връзка с достоверността на избирателните списъци се постави въпроса относно това, дали ГД „ГРАО“ подава своевременно информация за починалите лица, тъй като непрекъснато се констатира, че в списъците фигурират починали хора и затова те изглеждат толкова дълги и големи. Категоричният отговор беше, че актуализация се извършва всеки ден. Изключение има в случаите, когато се починали лица в периода от отпечатването на избирателните списъци до изборния ден. В тези случаи общинската администрация следва да зачертае в списъците тези лица.

По отношение на изискването за служебно заличаване от избирателните списъци на имената на гражданите, които са заминали извън Република България не по-малко от два месеца преди изборния ден и не са се завърнали до предаването на списъците на секционните избирателни комисии беше посочено, че по повод на предишни избори от Министерството на вътрешните работи многократно са заявявали пред ГД „ГРАО“, че не разполагат с такива данни, в случаите когато гражданите не преминават през външни граници. Освен това беше посочено, че по Закона за гражданската регистрация българските граждани нямат задължение да уведомяват ГД „ГРАО“, че живеят извън страната. Наличните данни са въз основа на добрата воля на лицата да заявят настоящ адрес извън страната пред българските органи. В тази връзка народните представители в мнозинството си подкрепиха предложението, направено от ГД „ГРАО“, за изменение в Закона за гражданската регистрация, чрез което да се въведе задължение за деклариране на настоящ адрес в чужбина от българските граждани, които живеят извън страната.

Подробно беше дискутиран и въпросът, свързан с издаването на удостоверения за гласуване на друго място при произвеждане на изборите за народни представители, членове на Европейския парламент от Република България и президент и вицепрезидент на републиката. Изразено беше становище, че тези удостоверения са били въведени, за да се подпомогне избирателната активност, тъй като изборите много често са се произвеждали в летни периоди, когато много хора почиват и не са в местата, където по принцип живеят, като по този начин тези избиратели могат да участват в гласуването. Застъпено беше

становище, че текстът с удостоверенията е създавал предпоставки за безкрайно много пътуващи и се е стимулирало неправомерното провеждане на изборите. От представителите на Централната изборителна комисия се представи информация, че на последните избори са били издадени над 40 000 удостоверения за гласуване на друго място, а е имало избори при които броят е бил много по-голям. За да не се създават условия за т.н. изборен туризъм членовете на временната комисия се обединиха около идеята удостоверения за гласуване на друго място да се издават при произвеждане на избори за народни представители, за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България само на лицата, служебно заети в произвеждането на изборите, които предварително в декларация по образец декларират, че няма да гласуват в секцията по постоянния си адрес или по адреса на пребиваване в Република България - за гражданите на другите държави - членки на Европейския съюз. Съгласно допълнителните разпоредби „служебно заети” са кандидатите, членовете на Централната изборителна комисия, на районните изборителни комисии и на общинските изборителни комисии, както и наблюдателите.

От извънпарламентарно представените политически партии по отношение на изборителните списъци бяха изказани становища в подкрепа на предварителната регистрация на изборителите. По този начин според тях ще има един актуален изборителен списък към деня на гласуването. Изказана беше и подкрепа за въвеждането на динамична регистрация на изборителите. Всеки, който иска да бъде изборител ще има възможност да се регистрира, например година преди изборите, като се остави възможност на изборителите да се регистрират и в самия изборен ден, като за целта те се регистрират отделно от изборителния списък.

IV. Глава четвърта „Изборни райони” съдържа разделите „Общи положения”, „Изборни райони при избори за народни представители”, „Изборни райони при избори за президент и вицепрезидент на републиката”, „Изборни райони при избори за членове на Европейския парламент от Република България” и „Изборни райони при избори за общински съветници и кметове”.

Беше разгледана необходимостта от окрупняване на изборните райони. Такова предложение беше направено от Асоциация „Гласуване без граници”, а именно от досегашните многомандатни изборни райони, съгласно европейските райони за кодиране да се създадат 8 регионални

МИР-а, като един от тях да бъде извън границите на страната. Тези 8 регионални МИР-а няма да заместват 32-та МИР-а в момента, а само ще ги надграждат, т.е. партиите ще провеждат своите изборни кампании по начин, по който ги провеждат и в момента, но тези МИР-ове ще помогнат за по-лесно преброяване на гласовете. По този въпрос **от парламентарната група на Коалиция за България** заявиха, че са против въвеждането им с мотива, че това е в интерес на конкретни политически сили и с нищо няма да допринесе за решаване на реални проблеми в изборния процес.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** изразиха опасенията си, че окрупняването може да лиши някои изборни райони от народни представители и няма да доведе до балансиран брой мандати в съответните изборни райони. Може да се стигне до обезличаване на представителността на народните представители и лишаване на гражданите и на народните представители в тези райони от чувството за принадлежност към конкретния изборен район.

Позицията на **парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** е, че за да има равномерност в конкуренцията между кандидатите в една пропорционална листа, то трябва да се върви към окрупняване на райони и то трябва да е по-голямо от 6-8 района.

Членовете на комисията обсъдиха регламентирането на правилата за изборните райони на основата на действащите законодателни текстове. Беше взето решение, че няма да има изборен район извън страната, т.е. този който условно досега беше определян като 32-и район. Терминологично се уточни в кой случаи ще е налице район и в кой изборен район. Терминът „изборни райони” ще се използва само при избори за народни представители, при които страната се разделя на 31 изборни района, както и при избори за общински съветници и кметове, при които изборните райони съвпадат с територията на общината или кметството. За произвеждане на изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България се прие за организационно-техническата подготовка на изборите територията на страната да се разделя на 31 района, съпадащи с изборните райони, определени за изборите за народни представители.

Прието беше при избори за народни представители Централната избирателна комисия да определя броя на мандатите за всеки многомандатен изборен район въз основа на единна норма на представителство за цялата страна в зависимост от броя на населението

по актуализирани прогнозни данни, предоставени от Националния статистически институт на база резултатите от последното преброяване на населението, като използва и метода на най-големия остатък. Броят на мандатите в многомандатен изборен район не може да бъде по-малък от три.

V. Глава пета,, Избирателни секции”, съдържа разделите „Избирателни секции в страната” и „Избирателни секции извън страната”. Бяха обсъдени правилата, които следва да се регламентират относно образуването на избирателните секции, като се обърна особено внимание на секциите извън страната. По отношение на тях се дискутира дали да бъдат образувани избирателни секции само в дипломатическите и консулските представителства на държавата или да се даде законова възможност да бъдат образувани и извън тях. Основна цел по темата беше да се създадат норми, чрез прилагането на които държавата и изборната администрация да имат възможност да упражняват контрол за спазването на изборното законодателство.

Образуването на избирателните секции, по-конкретно извън страната, беше посочено от **парламентарната група на ПП ГЕРБ** на проведената на 19 декември 2009 г. кръгла маса относно новото изборно законодателство, като един от най-важните проблеми, който трябва да бъде изведен на първо място за решаване, за да не се допуска безконтролното откриване на избирателни секции извън страната. Подчертано беше, че откриването на избирателна секция трябва да бъде вменено като задължение единствено и само на българската държава. Предложено беше да се регламентира срок преди изборите, примерно 6 месеца, в който българите, които живеят извън страната, да могат електронно да заявят желанието си за гласуване. Наличието на такава информация достатъчно рано ще даде реална представа къде има необходимост от разкриване на секции. Това ще даде възможност достатъчно рано на държавата да се подготви. Освен това е подходящо да се разгледа собствеността на държавата- имотите извън страната, в които могат да се образуват избирателни секции.

Становище относно избирателните секции изразиха и представители на ГД „ГРАО”, участвали в работно заседание на комисията, проведено на 16 март 2010 г. Обърнато беше внимание, че на последните избори е опорочен начинът, по който се подават заявленията от избиратели за формиране на избирателни секции извън страната. Допуснато е да се злоупотребява с личните данни на избиратели, като се попълват заявления, подават се пред съответния

ръководител на дипломатическо или консулското представителство, за да се образува избирателна секция, а самият гласоподавател на практика гласува в страната.

На проведената кръгла маса на 30 март 2010 г. разкриването на избирателните секции извън страната беше поставено като основен въпрос за решаване във връзка с гласуването в чужбина. **Представителите на ВМРО** изразиха позиция, че избирателни секции трябва да се разкриват само в българските дипломатически и консулски представителства, тъй като с разкриването и на друго място се губи възможността за контрол върху тях и се получават изкривявания на изборните резултати. Като пример посочиха последните парламентарни избори през 2009 г. Становището им беше, че за да има някаква организация и контрол, избирателни секции извън страната следва да се разкриват само в дипломатически и консулски представителства и то само в присъствието на български държавен представител.

От **парламентарната група на Коалиция за България** обърнаха внимание, че безспорно трябва да бъде осигурено правото и възможността на българските граждани да упражнят правото си на глас и по този въпрос няма разногласие. Предвид констатираните нарушения в последните проведени избори през 2009 г. би следвало да се прецизират и правилата за образуване на избирателни секции извън страната и контролът върху провеждането на самия изборен процес.

От **парламентарната група на партия Атака** изразиха позиция, че са против формирането на избирателни секции с по 2 000 – 3 000 избиратели, тъй като това води до нереални изборни резултати и впоследствие до промяна на мандати.

По отношение на формирането на избирателните секции извън страната мнението, което надделя на кръглата маса е, че гласуването в чужбина би трябвало да бъде организирано само в дипломатическите и консулските представителства при участие на представители на държавата и на политическите партии, които участват в изборния процес. Под участие на представители на държавата, беше уточнено, че не става въпрос за пряко участие, а по-скоро за участие на държавата в подготовката и организирането на изборите и в образуването на избирателните секции. Беше разяснено, че в три държави – членки на Европейския съюз се допуска гласуване извън мисиите. Отново беше повдигната темата с предишните парламентарни избори и участието на държавата по отношение на контрола. Като пример беше посочено гласуването в Република Турция - начинът, по който са се образували избирателните секции извън дипломатическите и консулските

представителства, изборните помещения и т.н.

От **парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** изразиха позицията си в подкрепа на възможността всички български граждани в чужбина да гласуват и това би могло да се реши не толкова чрез разкриване на избирателните секции извън страната, а чрез въвеждане на възможност за гласуване по интернет.

За да има симетрия в законодателните решения от **парламентарната група на Коалиция за България** подчертаха, че образуването на избирателните секции е във връзка с интернет гласуването. Няма да е логично да се ограничи образуването на секции в места извън дипломатическите и консулските представителства при положение, че се въведе възможност за интернет гласуване, тъй като то ще даде възможност на неограничен брой българи, независимо къде живеят, да упражнят правото си на глас.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** изразиха позиция в подкрепа на възможността за разкриване на повече секции извън дипломатическите и консулските представителства, но при установен ред и правила за спазване на законодателството.

По отношение на избирателните секции в страната дискусиата беше проведена на основата на действащото законодателство, като нямаше предложения за съществени промени в тази насока. Тези секции ще се образуват от кметовете на общините не по-късно от 55 дни преди изборния ден със заповед, която трябва да се обяви публично. Същата ще подлежи на обжалване пред областния управител. Друг ангажимент на кметовете ще бъде в срок не по-късно от 53 дни преди изборния ден да изпращат на Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“ в Министерството на регионалното развитие и благоустройството списък с адресите на избирателните секции и да уведомяват районната или общинската избирателна комисия.

При произвеждане на избори за народни представители, президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България беше регламентирано избирателни секции да се образуват от ръководителите на дипломатическите и консулските представителства на Република България, които трябва да поискат съгласието на приемащата държава за произвеждането на изборите, за разкриването на избирателни секции и в други населени места извън дипломатическите и консулските представителства и за разкриването на избирателни секции в държава, където Република

България няма дипломатическо или консулско представителство, но има дипломатически отношения и е назначила акредитиран посланик. **Прие се Централната изборителна комисия да определя административните райони на територията, на които ще се образуват изборителни секции по предложение на ръководителите на дипломатическите и консулските представителства на Република България.**

VI. Глава шеста „Партии, коалиции и инициативни комитети” съдържа разделите „Участие в изборите”, „Депозит за участие в изборите”, „Регистрация на партиите и коалициите при избори за народни представители, за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България”, „Регистрация на партиите и коалициите при избори за общински съветници и кметове” и „Регистрация на инициативните комитети”.

Основна тема в дискусията по тази глава беше обсъждането на необходимостта от предварителна регистрация на партиите и коалициите преди избори – критерии и срокове. **Във връзка с регистрацията на кандидатските листи при общи избори за общински съветници и кметове се разгледа вариант, при който да не се допускат до участие в общи избори за общински съветници и кметове партиите и коалициите, които са регистрирали самостоятелно или в коалиция кандидатски листи за общински съветници или кметове в по-малко от определен брой общински изборителни комисии.**

Идеята за въвеждане на предварителна регистрация на партиите и коалициите беше една от причините, посочена като мотиви за създаване на постоянна изборна администрация. Тази тема беше определена като нов подход, който може да реши доста проблеми, свързани с участниците в изборния процес. Общият стремеж в работата на комисията беше в максимална степен да се разгледат всякакви възможни хипотези, за да не се допускат своеволия на участниците в процеса, а законодателно да се регламентират правилата.

По отношение на регистрацията при изборите беше обсъдено, че политическите субекти трябва достатъчно време преди срока за регистрация да вземат политическо решение в какъв формат и с кого да участват на изборите. Несериозно поведение спрямо изборителите би било промяна на това политическо решение в последния момент преди изборите.

Разгледани бяха различни хипотези. Например на дискусиия се постави дали първоначално на национално ниво да се регистрират партии и коалиции от партии. Ако обаче се заяви последваща регистрация, с участието на субект, който вече е регистриран, предишната регистрация да бъде анулирана. Излизането на партия от коалиция да не анулира коалицията, а коалицията да може да остане, защото всеки един субект от участниците в коалицията може да рекетира останалите субекти. Това предложение породя въпроса какво ще се случва при положение, че субектите са само два и се обсъди идеята първо да се регистрират партиите и след това коалициите, за да може в случай на коалиция от две партии и едната отпадне да остане регистрацията на партията.

От парламентарната група на Коалиция за България възрази на въвеждането на подхода да се регистрират първо партиите, а след това коалициите, като се мотивираха, че субектите - участници в изборния процес следва да са равнопоставени.

От парламентарната група на Движение за права и свободи заявиха, че и според тях първичният правнополитически субект в политическото пространство е партията, защото тя има първична съдебна регистрация. Коалицията е вторичен партийноправен субект, който придобива политикоюридическа правоспособност единствено с регистрацията си в Централната изборителна комисия. Направиха предложение членовете на комисията да се обединят около вариант регистрацията на коалиции да се извършва само от партии и да не се допуска един вторичен субект – коалиция, след нейната регистрация да регистрира втори вторичен субект- друга коалиция. По отношение на това предложение, обаче, от членовете на комисията беше изразено становище, че трябва да се въведат по-либерални правила.

От парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП изразиха становище, че подобни разпоредби няма да постигнат дисциплиниращ ефект, а напротив - ако може в последния момент някой да напусне коалицията и с това да я провали означава да се създадат условия за злоупотреби и спекулации на някои от партиите.

Като обобщен резултат от дискусиията може да се отбележи, че парламентарните групи на ПП ГЕРБ, Движение за права и свободи и Атака подкрепиха новия подход при регистрация, а именно първо да се регистрират партиите, а коалициите да се регистрират само от вече регистрираните партии.

От Парламентарните групи на Синята коалиция - СДС,

ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП и на Коалиция за България подкрепиха запазването на досегашния модел на регистрация.

След обсъждането членовете на комисията в мнозинството си се обединиха около следното:

- за участие във всички видове избори в Централната изборителна комисия първоначално да се регистрират само партии;

- коалиции могат да образуват само вече регистрирани партии;

- всяка партия може да участва във всеки отделен вид избори самостоятелно или в коалиция с други партии;

- всяка партия може да участва във всеки отделен вид избори само в една коалиция;

- всяка партия или коалиция, регистрирана в Централната изборителна комисия, може да участва в изборите за общински съветници, кметове на общини и кметове на кметства в състава на различни за всеки отделен вид избори местни коалиции или самостоятелно;

- инициативни комитети за издигане на независими кандидати могат да се създават и участват във всеки отделен вид избори.

Беше регламентирано, че наименованието или абревиатурата на коалиция не може да повтаря наименованието или абревиатурата на партия, регистрирана по Закона за политическите партии преди датата на обнародване в „Държавен вестник“ на указа на президента за насрочване на изборите, включително чрез прибавянето към тях на думи, букви, цифри или други знаци. Централната изборителна комисия при всички видове избори и съответната общинска изборителна комисия при избори за общински съветници и кметове ще извършват проверка за изпълнението на изискванията за регистрация. При установяване на нередности ще се дават незабавно указания за отстраняването им в срок до три дни, но не по-късно от крайния срок за регистрация. В случай че тези указания не бъдат изпълнени в срок ще се отказва регистрация.

Новост в изискванията при регистрацията на партиите при всички видове избори е и условието партиите да представят извлечение от устава, с който се удостоверяват предвидените заседания на върховния ѝ орган, както и удостоверение от съда за спазване на изискванията на чл. 19а от Закона за политическите партии. В случаите когато се установи, че не са изпълнени изискванията на чл. 19а от Закона за политическите партии Централната изборителна комисия ще отказва регистрацията на

партията.

Тази разпоредба има за цел повишен контрол по отношение на спазване на законодателството от страна на съдебно регистрираните партии. По отношение на случаите, при които настъпва промяна в състава на регистрирана коалиция се възприе, че Централната изборителна комисия ще ги отразява след подаване на заявление и представяне на решение за промени, което трябва да отговаря на условията за образуване на коалицията. В случай че една или повече партии напуснат коалицията регистрацията ѝ се запазва ако в нея са останали най-малко две партии. Централната изборителна комисия ще заличава от наименованието на коалицията в определен срок партиите, които са напуснали състава ѝ. Също така се предвижда, че партия, включена в състава на коалиция не може да участва самостоятелно на изборите. Партия, включена в състава на коалиция, която след регистрацията на коалицията напусне състава ѝ ще може да участва на изборите самостоятелно.

По отношение на регистрацията на инициативните комитети се възприе инициативният комитет да се регистрира отделно и преди регистрирането на независимия кандидат. До участие в изборите се допускат инициативните комитети, регистрирани в:

1. Централната изборителна комисия - при изборите за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България;
2. районните изборителни комисии - при изборите за народни представители;
3. общинските изборителни комисии - при изборите за общински съветници и кметове.

Относно внасянето на депозити за участие в избори бяха дискутирани различни възможности, като се акцентира на това, че ако се изравнят условията за участниците в изборния процес, то това следва да се отнася и за депозитите. Обърнато беше внимание, че следва да се възприеме един и същ подход като принцип. Обсъди се и темата относно възстановяването на депозита. По време на обсъждането бяха изразени мнения, че следва да има взаимовръзка между средствата за финансиране на предизборната кампания и депозита за участие, като беше уточнено, че такава може да има само по отношение на критериите и подхода при определянето им.

Разгледана беше и справка относно въвеждането на депозит за участие в изборите в другите държави- членки на Европейския съюз. В по-голяма част от държавите няма депозит. В държавите, в които има

депозит той е в много нисък размер и няма диференциран подход.

Представителите на парламентарната група на Движение за права и свободи изразиха принципна позиция, че ако се приеме да има диференциация по отношение на депозита за участие трябва да има яснота защо за коалиция ще бъде само два пъти завишено изискването. Посочиха пример, че ако в коалиция участват пет партии, всяка една със своите финансови и всякакви други възможности, може да се окаже, че 50 хил. или 100 хил. лв. не е голям депозит. Обърнаха внимание на причините, поради които в изборното законодателство беше въведено изискването за внасяне на депозит за участие, а именно, за да се ограничи участието в различни видове избори на субекти, които не представляват никого, а най-често използват изборите с цел, която не е коректна спрямо избирателите. Според тях депозитът е някаква финансова бариера от гледна точка на възможността за участие на качествени политически субекти, но той не бива да се превръща в една възможност за натиск върху избирателите чрез фиска. Обобщиха, че поддържат становище в подкрепа на премахването на диференцирания подход, тъй като въвеждането му може да навреди на изборния процес.

От парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП предложиха размера на депозита да бъде намален. Обърнаха внимание, че той на практика представлява имуществен ценз и би могло при евентуално обжалване на текстовете, те да бъдат отменени от Конституционния съд.

От парламентарната група на партия Атака подкрепиха запазването на диференцирания подход спрямо партиите и коалициите по отношение на депозита за участие и предложиха конкретни размери.

От парламентарната група на ПП ГЕРБ изразиха становище, че е нормално да се изисква внасяне на депозит, който да гарантира сериозността на една политическа партия, и то най-вече политическа партия, която е нов политически субект, защото политическите партии, които участват в политическия живот, имат и субсидии от държавата. Разумно според тях е да се работи в посока за намаляване на размера на депозита за участие и уеднаквяване на критериите. Направиха предложение във всички случаи депозитът за участие да не се връща на участниците, независимо от изборния резултат, а да отива по сметка на Фонда за лечение на деца.

Като резултат от дискусиата народните представители се обединиха около следното:

За участие във всеки един от изборите за народни представители,

за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България партиите и инициативните комитети да внасят безлихвен депозит в размер на 10 000 лв. При регистрацията на коалиции няма да се изисква внасяне на депозит от образуваната коалиция. По отношение на инициативните комитети се прие депозитът да се внася при регистрацията на независимия кандидат. Във всички случаи сумите от депозитите ще постъпват в Център "Фонд за лечение на деца" към министъра на здравеопазването. Сумите от депозити няма да се смятат за разходи на партиите и инициативните комитети, свързани с финансирането на предизборната кампания.

VII. Глава седма „Кандидати” съдържа разделите „Общи положения”, „Кандидати за народни представители”, „Кандидати за президент и вицепрезидент на републиката”, „Кандидати за членове на Европейския парламент от Република България” и „Кандидати за общински съветници и кметове”.

Членовете на комисията дискутираха критериите за издигане и регистрация на кандидатите при различните видове избори, като особено внимание се обърна на изборите за общински съветници и кметове. В първите работни заседания се постави на дневен ред въпроса относно необходимостта от въвеждане на принципа за уседналост за кандидатите за кметове и за общински съветници. Това е изключително важна тема, тъй като става дума за местно самоуправление и не е логично да се регистрират кандидати, които нямат по-продължителна връзка с конкретната община. Освен това има въведено изискване за уседналост за избирателите, за да могат да гласуват за общински съветници и кметове, а за самите кандидати няма. Липсата на такъв критерий за кандидатите създава предпоставки за обединяване на участници само по техните икономически интереси и за купуване на гласове, а това не води до стабилни мнозинства в общинските органи на местно самоуправление. Като пример бяха посочени общини, в които сериозните партии- участници в повечето избори нямат или имат незначителен брой общински съветници.

В работните заседания се разисква и възможността за ограничаване на политическото номадство и за отзоваване на общински съветници от предложилите ги политически партии или коалиции. Евентуалното въвеждане на нови норми беше разгледано в съответствие с Конституцията на Република България, като се обсъди създаването на разпоредби, подобни на разпоредбите в Правилника за

организацията и дейността на Народното събрание.

На обсъждане беше подложена и необходимостта от въвеждане на изискване за образование на кандидатите за кметове. От **парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** изразиха становище, че не следва да се изисква определено образование, предвид липсата на такова изискване за народен представител. Въвеждане на критерии висше образование може да се определи като противоконституционна норма, а също така и да доведе до липса на кандидати в малките населени места и това да блокира изборния процес. Подобна позиция изразиха и представителите от **парламентарната група на Движение за права и свободи**.

Широко дискутиран между членовете на комисията беше текстът, свързан с имунитета на кандидатите.

Парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП изрази категоричното си становище за отпадане на този имунитет. Трайната им позиция е да нямат имунитет както кандидатите, така и избраните народни представители, тъй като с такава законова защита се допускат злоупотребите.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** подкрепиха предложения текст, тъй като той има за цел да защити регистрираните вече кандидати срещу действия след регистрацията им, които могат да се предприемат спрямо тях с мотиви, продиктувани от политическо противопоставяне. Защитата ще бъде само и единствено за тези, които до регистрацията нямат наложена мярка за неотклонение или не са привлечени към наказателна отговорност. Тази норма не се отнася за случаи, при които едно лице е задържано, наложена му е мярка за неотклонение за извършено престъпление, но то решава да се регистрира като кандидат, за да излезе от затвора или ареста.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** изразиха становище, че правната норма, уреждаща имунитета трябва да се тълкува единствено по отношение на вече регистрираните кандидати, т.е. да не се допуска наказателно преследване след регистрацията. Беше обърнато внимание, че в тази връзка са налага промяна в чл. 220, ал. 2 от Наказателнопроцесуалния кодекс. Придобиването на имунитет след задържането не следва да е основание за отмяна на вече наложена мярка за неотклонение.

След обсъждане членовете на комисията в мнозинството си решиха в проекта на кодекса да се регламентира следното:

- кандидатите за народни представители, президент и вицепрезидент на републиката, членове на Европейския парламент от Република България, общински съветници и кметове да се издигат от партии, коалиции и инициативни комитети на избирателите за издигане на независими кандидати; кандидатите, издигнати от партии и коалиции да се подреждат в кандидатски листи, които да се предлагат за регистриране от техните централни ръководства чрез лицата, които ги представляват; кандидатите за президент и вицепрезидент на републиката да се издигат едновременно в една обща кандидатска листа; по отношение на независимите кандидати, както и на кандидатите за кметове, всеки от тях образува самостоятелна кандидатска листа; независим кандидат не може да бъде включван в кандидатска листа на партия или коалиция;

- като кандидати от името на партии и коалиции няма да могат да бъдат посочвани и регистрирани военнослужещите от въоръжените сили, служителите в дипломатическата служба, служители от Министерството на вътрешните работи, държавните служители от Държавна агенция „Национална сигурност“, съдии, прокурори и следователи, както и други лица, за които със закон е забранено членство в политическа партия; тези граждани могат да участват в изборите като независими кандидати; **тази норма е разширена в сравнение с действащите разпоредби с оглед недопускане като кандидати да бъдат посочвани лица, които упражняват дейност, за която по смисъла на специален закон е забранено да извършват политическа дейност и следва да са партийно независими;**

- Всеки кандидат да може да има застъпници, които да го подпомагат и представляват неговите интереси пред държавните органи, обществените организации и избирателните комисии, като кандидатите, включени в една кандидатска листа, могат да бъдат представлявани най-много от двама застъпници в една избирателна секция в изборния ден; **възприето беше при произвеждане на избори за общински съветници и кметове кандидатите, включени в една кандидатска листа, включително кандидатите за кметове, издигнати от една и съща партия или коалиция да могат да бъдат представлявани общо от двама застъпници в една избирателна секция в изборния ден за всички видове избори; това правило ще се прилага и в случаите, когато партиите в някой от видовете избори участват в коалиции с други партии или коалиции;**

- от регистрирането на кандидатските листи до обявяване на резултатите от изборите кандидатите и застъпниците имат качество на

длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс;

- след датата на регистрация, по време на предизборната кампания, регистрираните кандидати не могат да бъдат задържани и привлечани към наказателна отговорност освен в случаите на заварено тежко престъпление;

- кандидатите, които заемат държавна служба ще прекъсват изпълнението ѝ след регистрацията си и ще могат да ползват по избор неплатен служебен или платен годишен отпуск за периода от регистрацията до обявяване на резултатите от изборите, като този отпуск ще се зачита за трудов или служебен и осигурителен стаж; разпоредбите, задължаващи регистрираните кандидати да ползват отпуск няма да се отнасят до министър-председателя, заместник министър-председателите, министрите, президента и вицепрезидента на републиката; техните пълномощия ще продължават и след регистрирането им като кандидати;

- относно регистрацията на независимите кандидати се предлага въвеждане на изискване към членовете на инициативните комитети да обработват и предоставят личните данни на избирателите при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни и да носят отговорност като администратор по смисъла на чл. 3, ал. 2 от Закона за защита на личните данни и за верността на положените пред тях подписи.

VIII. Глава осма „Предизборна кампания” съдържа разделите „Откриване на предизборната кампания”, „Достъп до информация”, „Предизборна агитация”, „Резултати от допитвания. Социологически проучвания”, „Предизборна кампания” и „Финансиране на предизборната кампания”.

Темите, свързани с тази глава бяха дискутирани широко още на първата кръгла маса на 19 декември 2009 г., проведена за определяне на законодателната рамка и концепцията за предстоящите промени в изборното законодателство.

Особено внимание по време на дискусиите беше обърнато на предизборната кампания по интернет с оглед на това, че в съвременния живот все повече хора формират мнението си по-скоро чрез тази мрежа, отколкото чрез радио и телевизия. Съществува необходимост от ясни правила, аналогични на тези, които са регламентирани за другите медии. По този въпрос представителите на различните парламентарни групи нямаха разногласия, тъй като всички са на мнение, че интернет все повече се превръща в едно от основните средства за водене на

предизборна кампания. В същото време в нито един от сега действащите избирателни закони не е засегната темата „предизборна кампания в интернет”. Подробно се обсъди използваната терминология-интернет сайт, администратор или собственик на интернет сайт, блогове, социални мрежи и т.н. с оглед да не се допусне неточност във формулирането на разпоредбите. Беше поискано експертно становище и от Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията относно значението на различните понятия. По отношение на понятието „медийна услуга” народните представители се обединиха около терминологията, възприета от Препоръка Rec (2007) 15 на Комитета на министрите до държавите членки относно мерките за медийното отразяване на избирателните кампании. Подкрепено беше контролът по отношение на предизборната кампания да обхване вестниците, списанията и техните он-лайн издания, информационните бюлетени, както и радиото, телевизията и другите линейни аудио-визуални услуги. Изрично са изключени социалните мрежи (фейсбук, твитър и други подобни) и блоговете.

Продължителността на предизборната кампания беше внимателно обсъдена, като се изказаха мнения в подкрепа както на по-кратък срок-например 21 дни преди изборния ден, така и в подкрепа този срок да се увеличи, особено по отношение на изборите за общински съветници и кметове. **Парламентарната група на Движение за права и свободи** подкрепи по-кратката предизборна кампания - без ден за размисъл, а **парламентарната група на Коалиция за България** предложи срока да се увеличи на 30 дни преди изборния ден. Като принцип в комисията се възприе да се прилага еднакъв подход по отношение определянето на времето за предизборна кампания при различните видове избори, а не за един вид избори- кратка кампания, а при друг вид- по-продължителна. **От парламентарните групи на ПП ГЕРБ и на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** подкрепиха деня за размисъл, независимо от продължителността на кампанията.

По отношение на достъпа до информация се възприе такъв да имат само партиите, коалициите и инициативните комитети, **регистрали кандидати** за участие, за да не се допуска с такъв да разполагат участниците, които са се регистрирали, за да спазят определени условия в Закона за политическите партии, а след това не регистрират кандидати. **Предлага се и забрана за публикуване на анонимни материали, свързани с предизборната кампания.**

Подробно беше дискутирана и разпоредбата относно

пространството, което трябва да заема в агитационните материали информацията, че купуването и продаването на гласове е престъпление. Членовете на комисията се обединиха около намаляване на площта от 20 на 10 на сто от лицевата част на агитационния материал. Отчетено беше, че проблемите са свързани по-скоро с това, че изискването се изпълнява по различен начин и той не винаги е добронамерен. **Възприе се всеки агитационен материал да съдържа информация, че купуването и продаването на гласове е престъпление, като информацията заема не по-малко от 10 на сто от лицевата площ на агитационния материал и е разположена в обособено поле.** В аудио- и видеоагитационните материали тази информация трябва да се съдържа като недвусмислено и разбираемо послание. Обмисли се и възможност Централната изборителна комисия да може да взема решение за премахване на агитационни материали, които са поставени в нарушение на изискванията на кодекса и са разположени на територията на няколко района.

По отношение на финансирането на предизборната кампания се обсъди предложение всички дарения да са по силата на писмен договор между страните, независимо от размера на дарението. Посочено беше, че независимо, че партиите, коалициите и инициативните комитети създават публичен регистър на дарителите в предизборната им кампания писмените договори и плащане само по банков път ще допринесат за прозрачност на финансирането на кампанията.

След задълбочено обсъждане членовете на комисията в мнозинството си решиха в проекта на кодекса да се регламентира следното:

- предизборната кампания при всички видове избори да се открива **30 дни** преди изборния ден;

- доставчик на медийна услуга, с изключение на електронните медии, публикувал материал, накърняващ правата и доброто име на кандидат или на лице, което представлява партията, коалицията или инициативния комитет, да е длъжен незабавно след получаването на отговора да го публикува; публикуването на отговора да става на същото място, със същия размер, вид и формат шрифт и без коментар;

- право на достъп до информация да имат само партиите, коалициите и инициативните комитети, които са регистрирали кандидати;

- предизборната кампания да се води на български език; гражданите, партиите, коалициите, инициативните комитети,

кандидатите и техните застъпници да имат свобода на изразяване и агитация в устна и писмена форма на предизборни събрания, както и чрез доставчиците на медийни услуги;

- да не се допуска предизборна агитация 24 часа преди изборния ден и в изборния ден; по време на предизборната кампания кандидатите, партиите, коалициите и инициативните комитети да могат да изготвят и разпространяват плакати, реклами, обръщения и други агитационни материали; на всеки агитационен материал задължително трябва да се отбелязва от чие име се издава, и да съдържа информация, че купуването и продаването на гласове е престъпление, като информацията заема не по-малко от 10 на сто от лицевата площ на агитационния материал и е разположена в обособено поле; агитационните материали, поставени или разпространени в нарушение на кодекса на територията на повече от един изборен район или които се отнасят за повече от един изборен район, ще се премахват или изземват от областния управител по решение на Централната изборителна комисия;

- резултати от допитвания до общественото мнение по повод на изборите няма да могат да се огласяват под каквато и да е форма, включително и скрита такава (класация на песни, използване на разнообразни форми за внушение към определени партии и коалиции и други подобни) 24 часа преди изборния ден до обявяване края на изборния ден на територията на страната.

- предизборната кампания да се финансира със собствени средства на кандидатите, със средства на партиите и коалициите, регистрирали кандидатски листи, както и с дарения от физически лица; даренията не могат да бъдат повече от 10 000 лв. от едно физическо лице за всеки вид избори; забранява се финансиране на предизборната кампания със средства от:

1. анонимни дарения;
2. юридически лица и от еднолични търговци;
3. чуждестранни физически лица, с изключение на лицата, които са граждани на държава - членка на Европейския съюз и имат право да избират;
4. религиозни институции;
5. чужди правителства или от чуждестранни държавни предприятия, чуждестранни търговски дружества или чуждестранни организации с идеална цел.

- дарителите ще представят декларация за произхода на дарените средства; когато кампанията се финансира със собствени

средства на кандидата, той ще трябва да представя декларация за произхода на средствата; приходите и разходите, свързани с предизборната кампания, на стойност над 3000 лв. ще се извършват по банков път; партиите, коалициите и инициативните комитети ще създават публичен регистър, в който ще се вписват дарителите на предизборните им кампании, както и средствата, с които е финансирана кампанията; въвежда се изискване за поддържане на регистъра за срок не по-кратък от 6 месеца след изборния ден; във връзка с финансирането изрично се предвижда, че нормите на Изборния кодекс ще бъдат специални по отношение на нормите на Закона за политическите партии, който ще се прилага само за неуредените въпроси.

- при избори за народни представители финансирането не може да надхвърля общо:

1. за партия или коалиция - 4 000 000 лв.;
2. за инициативен комитет – 100 000 лв.

- при избори за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България общата сума за финансиране на предизборната кампания на една кандидатска листа не може да надхвърля 4 000 000 лв.

- при избори за общински съветници за кандидат за общински съветник може да се разходва за предизборна агитация не повече от 5000 лв.; при избори за кметове на общини за кандидат за кмет на община ще може да се разходва за предизборна агитация сума от 25 000 лв. до 1 500 000 лв. в зависимост от броя на населението в общината; при избори за кметове на кметства за кандидат за кмет на кметство може да се разходва за предизборна агитация от 5 000 до 10 000 лв. в зависимост от броя на населението в кметството.

IX. Глава девета „Гласуване” съдържа разделите „ Бюлетини. Общи разпоредби ”, „ Бюлетини за гласуване за народни представители ”, „Бюлетини за гласуване за президент и вицепрезидент на републиката”, „Бюлетини за гласуване за членове на Европейския парламент от Република България”, „Бюлетини за гласуване за общински съветници, кметове на общини и кметове на кметства”, „Общи правила при гласуване”, „Предизборен ден”, „Изборен ден. Гласуване”, „Гласуване на избиратели с физическо увреждане на опорно-двигателния апарат или с увреждане на зрението. Гласуване с подвижна избирателна кутия”, „Гласуване с удостоверение за гласуване на друго място и

на ученици и студенти” и „Гласуване по електронен път чрез интернет” .

Въпросът за въвеждането на електронно гласуване чрез интернет беше един от основните в дискусиата и по него позициите си изразиха различните парламентарни групи. От парламентарната група на **ПП ГЕРБ** заявиха, че става въпрос за гласуване в неконтролирана среда или гласуването, което е по интернет. Изразиха подкрепа за това гласуване, но със съответни резерви, поради което предложиха да се изработи един пилотен проект, който да бъде приложен на практика в дадена община или извън страната, след което да се направи анализ на резултатите и едва тогава да се пристъпи към неговото прилагане за всички изборни райони.

Парламентарната група на Коалиция за България подкрепи въвеждането на електронното гласуване, но само и единствено при създаване на достатъчно гаранции, че няма да се контролира вота.

От парламентарната група на **Движение за права и свободи** заявиха, че съществуват опасности, които не са свързани с техническата устойчивост на системата. Опасностите според тях са политически и имат нужда от ясна дефиниция. Предвид това, че електронното гласуване се извършва по три начина: чрез електронен подпис, смарт карта или пин код, съществува реална и сериозна опасност да се увеличи регулирания вот или както е известно в някои държави-семеино гласуване. За да се осигури устойчивост на избирателната система не е подходящо въвеждането на територията на цялата страна.

Парламентарната група на партия Атака предложи да се направи анализ дали това е подходящ метод за гласуване в Република България, както и да се осигури възможност всички граждани да се възползват от него.

От парламентарната група на **Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** подкрепиха идеята за електронно гласуване с гаранциите да се пресекат рисковете за фалшифициране на вота. Електронното гласуване дава по-големи възможности на много от хората да гласуват, а законодателството трябва да сведе до минимум рисковете за това, да не се допуска купуване и контролиране на вота.

Положителните страни на електронното гласуване бяха посочени и от **Асоциация „Гласуване без граници”**. Според тях когато се говори за електронно гласуване, става въпрос за гласуване през интернет, а не чрез машините за гласуване в секцията. Интернет гласуването е надежден, удобен, достъпен, високотехнологичен и изключително успешен инструмент за повишаване на участието на

гражданите в изборния процес. То се практикува успешно по цял свят. От 2001 г. системно се практикува в Швейцария, в Англия – от 2002 г., в Испания – на местни избори 2003 г., от 2004 г. Съветът на Европа има препоръки във връзка с провеждането на електронно гласуване. Електронното гласуване много успешно се практикува вече и четири поредни избори в Естония. Електронното гласуване гарантира защита на тайната на вота, коректно отчитане на подадените гласове, недопускане на двойно отчитане на вота и механизми за откриване на злоупотреби дори в реално време. Електронното гласуване дава възможност хората да гласуват със същата надеждност, която дава и гласуването с хартиени бюлетини. То е и неразделна част от пътя за въвеждане на така наречената е-демокрация, за която има препоръки на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа от 2009 г. Това ще реши и много от проблемите, които съществуват при гласуването извън страната, защото един от основните аргументи в момента е да не се разкриват секции там, където има малко българи или поне малко подадени заявления в определения срок, както и че е прекалено скъпо да се отворят секции навсякъде по света. Интернет гласуването ще е едно изключително евтино, високотехнологично решение на проблема на гласуването извън страната, защото ще намали значително разходите по откриване на изборни секции. Предварителното изразяване на желанието да се гласува електронно е необходимо, за да може да се получи код, карта или електронен подпис.

Комисията подробно обсъди какъв регламент да се създаде във връзка с проекта за електронно гласуване в няколко изборни секции. Например в какъв срок ще се извършва предварителното заявяване; как ще се получава съответния код и до колко пъти ще може да се гласува с този код; какво ще се предприеме ако в изборния ден гласоподавателят, който е заявил електронно гласуване се яви в секцията да гласува с хартиена бюлетина и други. Общото мнение по отношение на пилотния проект беше да се въведе в изборни секции в София и в някое дипломатическо или консулско представителство.

Коментирана беше и темата относно задължителното гласуване, което е въведено само в четири държави- членки на Европейския съюз. **Парламентарната група на ПП ГЕРБ** заяви позицията си против задължителното гласуване, тъй като избирателят не трябва да се задължава със закон, а с политика, поведение и действия. Посочено беше, че ако се въведе задължителното гласуване може да се стигне до сформирването на нова политическа сила – тази на празните пликосе и белите бюлетини.

След като беше определена изборната система, която да се прилага при различните видове избори, детайлно бяха дискутирани въпросите, свързани с бюлетините за гласуване, тяхното съдържание и защита, критериите, според които гласът ще се определя като действителен или недействителен, следва ли да се използват пликове при гласуването и кога това е необходимо. По отношение на пликите се изказаха мнения, че при провежданите досега избори почти винаги е имало проблем с отчетността им, който може да се задълбочи при произвеждане на два вида избори по едно и също време.

Прието беше предложение при произвеждане на изборите за общински съветници в бюлетините да се изписват имената на първите трима кандидати от съответната листа. Във връзка със съдържанието на бюлетините беше дискутирано кой е най-подходящия вариант, за да не се допусне объркване на избирателите или да се стигне до абсурди с размерите на интегралните бюлетини. Освен това като важен момент се разгледа изписването на номерата на партии и коалиции, които не са регистрирали кандидати при избори за общински съветници. Обърнато беше внимание, че това може да доведе до дълга бюлетина с много празни редове и номера и до по-големи разходи за отпечатване на ненужно съдържание. **За да се намали вероятността от грешки беше възприето в бюлетините за общински съветници да няма празни полета с номера.**

По отношение на кабините за гласуване бяха отчетени слабостите при тяхното оборудване. Беше отбелязано, че на много места се използват прозрачни платове, през които прозира и се вижда как гласува избирателят. Съществува необходимост от правила, въз основа на които тези помещения да се подготвят за гласуване по начин, който да гарантира тайната на вота.

След обсъждане членовете на комисията в мнозинството си решиха в проекта на кодекса по основните въпроси относно гласуването да се регламентира следното:

- при произвеждане на всички видове избори гласуването се извършва с бели бюлетини по образец, утвърден от Централната избирателна комисия; бюлетините имат полиграфическа защита; при произвеждане едновременно на различни видове избори на бюлетините се отбелязва за кой вид избори се отнасят;

- гласуването за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България се извършва с бюлетини и пликове по образец, утвърден от Централната избирателна комисия; при гласуването избирателите имат възможност да поставят

преференция за предпочетен от тях кандидат от съответната листа; номерата на бюлетините на независимите кандидати при избори за членове на Европейския парламент от Република България също ще се определят чрез жребии;

- гласуването за президент и вицепрезидент на републиката и за общински съветници, кметове на общини и кметове на кметства се извършва с обща бюлетина;

- гласуването на избиратели с физическо увреждане на опорно-двигателния апарат или с увреждане на зрението се осигурява в специално определени за целта секции, като е възможно и гласуване с подвижна избирателна кутия; в тези случаи избирателите ще удостоверяват обстоятелства, че са лица с увреждания чрез документ от ТЕЛК или НЕЛК;

- избирателите с удостоверение за гласуване на друго място се вписват от секционната избирателна комисия по местопребиваването им в деня на изборите в допълнителния избирателен списък; удостоверението за гласуване на друго място ще се предава на комисията, която ще проверява данните в него и ще го прилага към допълнителния избирателен списък;

- избирател, който е ученик или студент – редовно обучение ще може да гласува при произвеждане на избори за народни представители, за членове на Европейския парламент от Република България и за президент и вицепрезидент на републиката в избирателна секция по избор в населеното място, където се обучава, когато то е различно от населеното място по постоянен адрес, след представяне на документ за самоличност; надлежно заверена от учебното заведение със седалище в населеното място за съответната учебна година ученическа книжка или надлежно заверена за съответния семестър студентска книжка и декларация по образец, че не е гласувал и няма да гласува на друго място; книжката ще се подписва от председателя или секретаря и от един член на секционната избирателна комисия, предложени от различни партии и коалиции, като в нея ще се отбелязва, че ученикът или студентът е гласувал;

- при произвеждане на избори за народни представители, за президент и вицепрезидент на републиката и за членове на Европейския парламент от Република България избирателите ще могат да гласуват по електронен път чрез интернет; за гласуването по електронен път са задължителни всички изисквания, които се отнасят до гласуването с хартиени бюлетини; гласуването по електронен път ще се извършва дистанционно и на специално подготвена интернет страница на

Централната изборителна комисия; само изборителите, които предварително са заявили желание и са се регистрирали ще могат да гласуват по електронен път и то само лично; след регистрацията на изборителя за гласуване по електронен път чрез интернет, изборителят ще получи от Централната изборителна комисия парола за гласуване, начина на получаването ѝ ще се определи от Централната изборителна комисия; гласуването по електронен път чрез интернет започва не по-късно от 5 дни преди изборния ден и приключва 48 часа преди изборния ден; при гласуването гласоподавателят ще се идентифицира по начин, който ще позволи уникалното му разпознаване; детайлната уредба на гласуването по електронен път чрез интернет ще се приеме от Централната изборителна комисия с методика.

Х. Глава десета „Преброяване на гласовете” съдържа разделите „Общи разпоредби”, „Преброяване на гласовете при избори за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България”, „Преброяване на гласовете при избори за президент и вицепрезидент на републиката”, „Преброяване на гласовете при избори за общински съветници и кметове” и „Предаване на протоколите от секционните изборителни комисии”.

Преброяването на бюлетините след гласуването е особено важна тема, която има значение за резултатите, които ще бъдат обявени след произвеждането на изборите. Проблемите, възникнали с изборните резултати в предходни избори и образуванияте съдебните производства са основание за регламентиране на много ясни критерии по какъв начин да се преброяват гласовете, отчитането на бюлетините и други. Обсъдена беше идеята за създаване на регионални преброителни центрове, чрез които да се концентрира на едно място дейността по преброяването на бюлетините. **Бяха направени представяния по темата от представители на Асоциация „Прозрачност без граници”.** Според тях създаването на преброителните центрове е една универсална мярка, която се препоръчва в случаите на натрупване на проблеми с администрирането на изборния процес, независимо от вида на изборната система. Представени бяха предимствата на регионалните преброителни центрове - чрез тях ще се въведат еднакви стандарти за преброяване, нивото на публичност ще е изключително високо и ще се създадат условия за контрол върху работата на секционните изборителни комисии. Възможността за допускане на неволни грешки при преброяване на резултатите от гласуването и за съзнателно

манипулиране на резултатите ще се ограничи. Моделът предвижда преброяването на подадените бюлетини да се извършва в окрупнени преброителни центрове, вместо в отделните над 12 хиляди секционни избирателни комисии. Броят на регионалните преброителни центрове следва да съвпада с броя на районните избирателни комисии, защото те организират изборния процес на територията на съответната административна единица. Групирането на населените места би могло и следва да се съобразява с транспортно-комуникационните характеристики на съответния изборен район. В началото на изборния ден ще се съставя протокол за получените изборни книжа, който ще се подписва от всички членове на секционната избирателна комисия и ще се поставя на дъното на избирателната кутия. В протокола ще се описва броят на получените бюлетини, броят на избирателите в списъка, както и уникалните идентификационни номера на пломбите на урните, с които те ще бъдат запечатани. Много важен въпрос е гарантиране сигурността на изборните книжа. Изборните книжа ще се транспортират с транспортни средства, осигурени от Министерството на вътрешните работи. Всъщност този подход и досега се използва при организацията на изборния процес в страната. Организацията на работата на регионалните преброителни центрове обхваща приемането на изборните книжа и преброяването на резултатите от гласуването. След преброяването на бюлетините ще се изготвя протокол с резултатите от гласуването в три екземпляра.

По отношение на създаването на регионалните преброителни центрове от **парламентарната група на ПП ГЕРБ** изразиха становище и в двете посоки- за и против съществуването им, но предвид обществената значимост на въпроса заявиха, че са необходими по-задълбочени дебати.

От **парламентарната група на Коалиция за България** заявиха позицията си **против тяхното създаване**, защото чрез тези центрове няма да се пресекат нарушенията в изборния процес, а ще се създадат предпоставки за нови такива. Реално целият контрол ще се прехвърли върху преброяването на бюлетините. Може да се допусне създаване на прецедент представители на политическите сили да не присъстват при отварянето на една урна в една избирателна секция. Тъй като няма достатъчни гаранции, че представители на всички политически сили ще участват в транспортирането на тези урни, може да се окаже, че от една урна ще бъдат представени в регионалния преброителен център бюлетини само на една политическа сила, като са възможни всякакви манипулации на процеса в секционните избирателни комисии.

От парламентарната група на Движение за права и свободи заявиха, че са **против тяхното създаване** с мотива, че липсват гаранции относно сигурността при транспортиране на бюлетините. Когато бюлетините се броят в секционната избирателна комисия, в тях има представители на различни политически сили. Има представители на неправителствените организации, застъпници, представители на обществеността. Вероятността да се влияе при преброяването е в пъти минимална, отколкото рискът по време на пренасянето на тези кутии от един център до друг център. Чрез тези центрове няма да се постигне прозрачност в отчитането на изборните резултати.

От парламентарната група на **Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП** заявиха подкрепа на идеята като средство за пресичане на контролирания вот.

От парламентарната група на **партия Атака** заявиха, че идеята следва да бъде доразвита, тъй като липсва конкретика и яснота.

Членовете на комисията бяха единодушни, че подробно следва да се регламентира с ясни норми при преброяване на гласовете коя бюлетина ще бъде действителна и коя недействителна, за да не се допуска неправилно тълкуване на законовите правила. Изчерпателно бяха разгледани възможните хипотези за това.

За по-важните моменти относно преброяването комисията реши в проекта да бъде регламентирано следното:

- секционната избирателна комисия да установява резултатите от гласуването и да ги отразява в протокол; в случай че при попълването протоколът се сгреша секционната избирателна комисия го унищожава с надпис „сгрешен”, подписва се от председателя и секретаря и член на секционната избирателна комисия и се връща в районната или общинската избирателна комисия **след сверяване на фабричния му номер с номера на протокола, отразен в протокола за предаването и приемането на изборни книжа; в тези случаи комисията получава нов протокол, чийто фабрични номера също се описват;** след съставянето му протоколът се подписва от всички членове на секционната избирателна комисия; **неподписването на протокола от член на комисията не го прави недействителен; при неподписване на протокола, без да са налице уважителни причини се носи административнонаказателна отговорност.**

Беше обсъдена и идеята за търсене на наказателна отговорност в случай на неподписване на протокол, тъй като с подобно поведение може да се провали даден избор. За отделните видове избори бяха разписани подробни норми относно действителността и

недействителността на гласа.

XI. Глава единадесета „Определяне на резултатите от изборите” съдържа разделите „Определяне на резултатите от изборите от районната избирателна комисия”, „Определяне на резултатите от изборите от общинската избирателна комисия” и „Определяне на резултатите от изборите от Централната избирателна комисия”.

По тази глава бяха разгледани въпросите, свързани с данните от преброяването, тяхното вписване в съответните протоколи на различните избирателни комисии, предаването им и определянето на общите резултати от гласуването при отделните видове избори. **Обсъдено беше предложение за защита на протоколите, които трябва да състави секционната избирателна комисия с оглед на това, че може да се допусне подмяна на протоколите. Тази защита би могла да бъде с някакъв номер, воден знак, микротекст или нещо друго подходящо. Прието беше при получаване на формуляра на протокола на секционната избирателна комисия в протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали да се записва и фабричният номер на получения протокол. Ако има разлика във фабричните номера на отделните листи на протокола това обстоятелство да се описва. При приемане на протокола на секционната избирателна комисия районната или общинската избирателна комисия ще сверява фабричния му номер с номера на протокола, вписан в протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали. Когато се установи несъответствие между фабричните номера на получения и предадения протокол от секционната избирателна комисия, секционната избирателна комисия заедно с районната или общинската избирателна комисия ще извършват повторно преброяване на гласовете след приемането на протоколите на всички секционни избирателни комисии. Обсъди се и предложение, ако секционната избирателна комисия разполага с повече празни протоколи, които да й послужат при евентуални грешки, всички, които остават празни да се унищожават с някакъв знак и да се подписват най-малко от председател или секретар, за да има гаранция, че празните протоколи няма да послужат за подмяна.**

Беше дискутирана темата, свързана с протоколите на секционните избирателни комисии извън страната и изпращането на данните, които съдържат по най-сигурния и бърз начин. **Като новост в проекта беше**

регламентирано техните протоколи да се сканират и този екземпляр да се изпраща незабавно в Централната изборителна комисия чрез дипломатическото или консулското представителство. Целта на това действие е Централната изборителна комисия да разполага своевременно със сканирано копие на самите протоколи, които да сверява с данните от протокол-грамите, а след получаване на оригиналните протоколи и със самите тях. По този начин ще се гарантира невъзможността да се получи разминаване в данните.

Подробно беше регламентирано предаването на протоколите от изборителните комисии в Централната изборителна комисия, обобщаването на данните от тях, създаването на база данни за резултатите от гласуването и съхраняването на изборните книжа.

ХII. Глава дванадесета „Оспорване на резултатите от изборите“ съдържа разделите „Оспорване на резултатите от изборите за народни представители и за членове на Европейския парламент от Република България“, „Оспорване на резултатите от изборите за президент и вицепрезидент на републиката“ и „Оспорване на резултатите от изборите за общински съветници и кметове“.

Проведен беше дебат относно правомощието на съда да преразпределя мандатите, допустимите доказателства в производството пред административния съд, броенето на всички бюлетини, правилата относно правомощията на касационната инстанция, унифициране правомощията на съда при обжалване на различните видове избори. Беше обсъден въпросът относно правомощието на Конституционния съд да решава спорове между местните и централната власти, както и създаването на регионалните преброителни центрове, за да се избегне двустепенното броене на бюлетини.

Комисията изслуша становището на КОНСТАНТИН ПЕНЧЕВ - председател на Върховния административен съд, който в началото на изказването си даде пример с Държавния съвет на Франция, който променил изборните резултати на парламентарни избори, като преразпределил мандатите. Припомни случаите, когато членове на секционни изборителни комисии са отказвали да подпишат протокола, защото тяхната партия не печели и това е довело да няколко изменения в законите. Предложи Изборния кодекс да не препраща към Административнопроцесуалния кодекс, а да има ясни и подробни правила за процедурата, когато съдът разглежда изборните резултати. Съгласно действащото законодателство два органа могат да се

произнасят относно изборните резултати – Върховният административен съд, съответно административните съдилища при местни избори, и Конституционният съд, като според него Конституционният съд не би трябвало да правораздава по Административнопроцесуалния кодекс. Изказа и становище в подкрепа на постоянно действащата изборна администрация. Посочи, че в процедурата по обжалването се стига до абсолютно порочна практика да се броят отново бюлетини и заяви, че трябва да се изключи повторното броене, да бъдат създадени механизми, че още на място – в секцията или на друго място да се брои един път. Заяви, че съдът не трябва да брои повторно бюлетини. Що се отнася до възможността да се преразпределят гласове или поне да се върне на съответната избирателна комисия да ги преразпредели се посочи, че това би било оправдано, когато съответната формула е очевидно сгрешена. Даде примери, когато изборът се касира, въпреки че се установи, че гласовете са преброени грешно – този, който е обявен за печеливш има по-малко гласове от загубилия. Изказа мнение, че в такива случаи съдът трябва да разполага с повече възможности за решаване, за да не се произвеждат нови избори, което е обществено неоправдано. Нормите на кодекса трябва ясно да определят правомощията на съда – какво може и какво не може да проверява, както и сроковете. Посочи, че няма законова възможност да се обжалват изборите за народни представители. Този който има правен интерес да обжалва изборния резултат може да го направи само чрез органите, посочени в чл. 150 от Конституцията на Република България. Отбеляза, че е необходима конституционна промяна по отношение на обжалването пред Конституционния съд на изборите за членове на Европейския парламент от Република България, както и че трябва да се предвиди разпоредба, подобна на тази, която урежда правомощието на Конституционния съд да решава спорове за компетентност между органите на местното самоуправление и централните изпълнителни органи. Няма начин да се направи един нормален процес за обжалване на резултатите от изборите за народни представители и за президент и вицепрезидент на републиката ако не се даде възможност на лицата, които са заинтересовани и имат правния интерес да обжалват директно пред Конституционния съд. В заключение изтъкна, че правилата за гледане на делата пред Конституционния съд могат да бъдат уредени и в Изборния кодекс, като бъдат уеднаквени с правилата, на които се подчинява Върховният административен съд.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** бяха поставени основните въпроси, а именно може ли съдът да преразпределя

мандатите, какви доказателства са допустими в производството пред административния съд, ще се броят ли всички бюлетини и ще се прилагат ли общите правила относно правомощията на касационната инстанция да връща делото за ново разглеждане от първоинстанционния съд. Подчертано беше, че е необходимо да се предвиди засилен контрол по време на изборите с участието на висши магистрати, за да се облекчи работата при обжалването. Отбелязано беше, че проблемите при обжалването на изборните резултати са в две насоки - кои гласове са действителни и недействителни и въпросът с изборните протоколи. Посочено беше, че в решение по к.д. № 10/2009г. на Конституционния съд могат да се очертаят две различни становища относно практиката за сезиране на Конституционния съд при оспорване на изборните резултати. Изказано беше становище в подкрепа на това, да се унифицират правомощията на съда при обжалване на различните видове избори, защото в момента е несправедливо при избори за общински съветници съдът да няма правомощия да преразпределя мандати, а при избори за народни представители да могат да се преразпределят мандатите. Заявено беше, че в Изборния кодекс ясно и категорично трябва да се посочи дали компетентният съд има право да брой бюлетини, да допуска експертизи, кога могат да се допускат експертизи и има ли право съдът да преразпределя мандати и как да извършва преразпределянето.

От парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП заявиха категорично позицията си, че ще подкрепят промяна в правомощията на Конституционния съд в обжалването на резултатите от изборите за народни представители. Направени бяха предложения за конституционна промяна и въвеждане на по-опростени и по-бързи процедури. Отбелязано беше, че трябва да има унифицирани правила при обжалването на всички видове избори.

От парламентарната група на Коалиция за България заявиха, че е необходимо ясно да бъде очертана материално-правната компетентност на съда при атакуването на изборите. Изказано беше становище, че когато става въпрос за пресмятане на резултатите, на мандатите на една или друга политическа сила при изборите за общински съветници и кметове, когато е допусната техническа грешка е нормално съдът да изиска от съответната избирателна комисия произнасяне, а не да анулира изборите и да се хаби енергия, време и пари на гражданите. Бяха изказани мнения относно възможността да бъде извършена проверка само тогава, когато в протокола на избирателната комисия има написано конкретно възражение. При липса

на възражение не трябва да се стига до повторно преброяване на гласовете. Беше подчертано, че в повечето случаи съдилищата не конституират като страна кандидата и партията, спечелили изборите.

От парламентарна група на Движение за права и свободи беше припомнено, че Конституцията на Република България е дала правомощието по оспорването на изборните резултати на Конституционния съд и той вече има практика, която дописва Конституцията. Биха могли да се обсъждат вариантите за правомощията на Върховния административен съд - гарантът за спазване на законността. Посочено беше, че броенето на бюлетините ще доведе до още повече възможности за обжалване. Заявено беше, че преброяването в регионални преброителни центрове по никакъв начин не е по-надеждно от секционните избирателни комисии.

В резултат на проведените дебати в проекта на Изборен кодекс беше разписана подробно процедурата по оспорването на резултатите от изборите за общински съветници и кметове, както и бяха разписани ясни правила по отношение на останалите видове избори.

ХІІІ. По глава тринадесета „Предсрочно прекратяване на пълномощия” беше проведен дебат във връзка с предсрочното прекратяване на пълномощията на член на Европейския парламент от Република България, избран като независим кандидат, тъй като в закона не е съществувал досега текст в тази посока. Беше изказано становище, че не би следвало да остава празно мястото и страната ни да има по-малко представители в Европейския парламент. Обсъдена беше или да бъде произведен частичен избор или свободното място да бъде попълнено с кандидат от партията с най-големия остатък. След проведените дебати членовете на комисията се обединиха, че при предсрочно прекратяване на пълномощията на член на Европейския парламент от Република България, избран като независим кандидат, мястото му се заема от партията или коалицията, представена в Европейския парламент с най-голям неоползотворен остатък, като при еднакви остатъци мястото се заема след жребий.

От името на парламентарната група на партия Атака беше заявено, че поддържат предложението си за отзоваване на общински съветници от ръководството на политическата сила, която ги е издигнала и мястото им да се попълва от следващите кандидати в листата. Припомнено беше, че в Конституцията на

Република България не се съдържат ограничения в тази посока. Посочено беше и че понастоящем общински съветник може да бъде отзован например, когато без основание не присъства на три заседания на общинския съвет.

От парламентарната група на Синята коалиция - СДС, ДСБ, Обединени земеделци, БСП, РДП се противопоставиха на предложението за отзоваване на общински съветник, като беше заявено, че ако в други случаи има някакъв обективен критерий, например неявяване, трайна неработоспособност да изпълнява задълженията си, тук нещата са чисто субективни и независимо от това, че е гласувано за политическа сила не може след вота ръководството на партията сама да решава и да прекратява мандат още повече, че избраният общински съветник представлява интересите на жителите на цялата община, а не само на партията или коалицията, която го е издигнала. Това би открило възможност за големи злоупотреби, партийни – например неудобен съветник, който може би си върши добре работата, но партията има други интереси, като по този начин се подменя вотът на избирателя. В заключение беше изтъкнато, че свободният мандат е достижение на демокрацията и е без значение дали е написан или не в Конституцията, нарушаването на свободния мандат започва да притеснява и това е крачка назад. Изтъкнато беше, че на избрания е дадено правото да може със своето убеждение и свободна воля да взема решения, а решенията, които се вземат, освен чисто партийни и политически, много пъти са и извън чисто партийните директиви, тъй като има много по-широк кръг въпроси, които се решават в един орган. Категорично беше заявено, че това е отстъпление от демократични принципи, извоювани във вековете и ако няма свободен мандат, няма демократична държава, защото се сменя концепцията на лицата, които минават през свободен избор.

От парламентарната група на ПП ГЕРБ беше заявено, че институтът на отзоваването е бил въведен в Избирателния закон, действал до 1991 г. и в него е било предвидено предварително отзоваване, но на практика никога не се е стигнало до такава процедура. Изразено беше становище за разписване на текстове, аналогични на тези от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, които да пресекат политическото номадство. Изтъкнато беше, че ако един общински съветник се разграничи от групата си, той да не може да влиза и да образува други групи.

След проведените дискусии се прие, че при предсрочно прекратяване на пълномощията на общински съветник, избран

като независим кандидат, мястото му остава незаето до края на пълномощията на общинския съвет.

XIV. Глава четиринадесета „Частични и нови избори” съдържа два раздела „Насрочване и произвеждане на частични избори” и „Насрочване и произвеждане на нови избори”. Бяха обсъдени въпроси, свързани с избори на общински съветници при сливане или закриване на община или на кметство.

В проекта се предвижда право да гласуват при създаване на нови общини или кметства да имат избирателите, които отговарят на условията, предвидени в кодекса относно активното избирателно право и имат адресна регистрация по постоянен или настоящ адрес (адрес на пребиваване) на територията на новосъздадената община или кметство към дата **10 (12)месеца** преди изборния ден. По отношение на регистрацията на участниците в изборите се предлага извършената в Централната избирателна комисия регистрация на партии и коалиции за участие в общите избори за общински съветници и кметове да запазва действието си. За да могат да участват в новите избори партиите и коалициите ще подават заявление до Централната избирателна комисия не по-късно **от дни** преди изборния ден. Към заявлението ще се прилага удостоверение от Сметната палата за внесени финансови отчети и удостоверение за актуалното правно състояние на партиите от Софийския градски съд. Партиите или коалициите, променили оправомощените да ги представляват лица, или осъществили други промени в устава си или решението за създаване на коалицията, имащи отношение към изборите, уведомяват за това Централната избирателна комисия и представят в срок предвидените в кодекса документи. Нерегистрираните за участие в общите избори за общински съветници и кметове партии и коалиции се регистрират в Централната избирателна комисия в сроковете, при условията и по реда за регистрация за участие в общите избори.

XV. В хода на дискусиата, свързана с административнонаказателните разпоредби бяха изказани различни становища по отношение на това, как да бъде структурирана глава петнадесета „Административнонаказателни разпоредби”.

Бяха обсъдени два подхода – да има една обща разпоредба, която да обхваща всички извършени нарушения или освен една обща норма да има и текстове за нарушения на разпоредби с по-голям приоритет в кодекса.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** беше изказано становище, че за определен вид нарушения трябва да има много по-високи санкции, които трябва да бъдат отделени от другите, като например за злоупотребата с протоколите да бъде предвидена глоба във висок размер; за неподписване на протоколите глобата също следва да е голяма, по-висока глоба например и за непубликуването на изборителните списъци. Споделено беше, че при съставяне на административнонаказателните разпоредби следва да се имат предвид тези нарушения, които са свързани с блокиране на изборния процес или опорочаването му. Глобите не само трябва да са високи, но и да са събираеми, като се отчита и качеството на лицето, извършило нарушението. Изказана беше позицията освен обща разпоредба да има и отделни състави, особено за някои длъжностни лица и за членовете на комисиите.

Беше поставен на разискване и въпросът, свързан с органа, пред който се подава жалбата, актовете за установяване, органа, който е компетентен да разгледа и да се произнесе по жалбата, компетентния орган да състави акта за установяване на нарушението. Всички членове на комисията се обединиха около предложението наказателните постановления за нарушения, извършени от областните управители да бъдат възложени на Министерския съвет, който да определи министър, компетентен за тяхното издаване.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** беше предложено да се определи кой носи административнонаказателната отговорност при инициативните комитети, тъй като при тях няма персонално лице, което да носи тази отговорност.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** изказа становище, че членовете на инициативния комитет би трябвало да носят солидарна отговорност, защото те заедно го представляват.

От името на **парламентарната група на партия Атака** беше обърнато внимание върху размера на глобите, предвидени за престъпления против политическите права на гражданите в чл. 167 и сл. от Наказателния кодекс. Посочено беше, че предвидените санкции са от 100 до 300 лева. Изказана беше подкрепа за въвеждането на високи глоби в Изборния кодекс, но със забележката, че не би било логично по Наказателния кодекс деецът да бъде глобен със 100 лв., а по Изборителния кодекс деецът да бъде глобен с минимум 500 или 1000 лв. Предложено беше завишаване на санкциите в Наказателния кодекс – за престъпление, свързано с политическите права на гражданите.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** припомниха, че още в

началото на работата на комисията са призовали да се помисли и да се променят разпоредбите в Наказателния кодекс, така че да се сведе до минимум възможността за налагане на алтернативни наказания. Наказанията следва да бъдат кумулативни, като при всички случаи се налага глоба.

От **парламентарната група на Движение за права и свободи** заявиха, че санкциите трябва да се актуализират, като се умножат например с коефициент „1,5 до...”. Изразена беше позицията на парламентарната група в подкрепа на подхода за кумулативност и увеличаване на санкциите, за да има сериозни рестрикции при нарушение на изборния процес.

Вследствие на проведеното обсъждане се прие диференцирания подход при налагане на санкциите, като ясно се очертаха случаите, в които актовете за установяване на нарушенията ще се съставят от председателя на Централната изборителна комисия и от председателите на районната или общинската изборителна комисия.

XVI. В проекта на Изборен кодекс в съответствие с чл. 32 от Указ № 883 за прилагане на Закона за нормативните актове са оформени и допълнителни разпоредби. В допълнителните разпоредби се дава легална дефиниция на основните понятия, използвани в проекта, както и са включени правила, които са странични, но е необходимо да бъдат уредени в кодекса, разпоредби, които се отнасят до повече негови подразделения, но поради характера си не могат да бъдат разписани в общите правила, както и са посочени наименованията на директивите, които са въведени.

Във връзка с допълнителните разпоредби от **парламентарната група на Движение за права и свободи** беше предложено при изборите за общински съветници и кметове за упражняването на активното и пасивното изборително право да се изисква алтернативно настоящ или постоянен адрес, а не както е предложено кумулативно и настоящ и постоянен адрес. Посочено беше, че това може да бъде само в полза на изборителния процес и на повишаването на изборителната активност. Поради това, че изискването е за постоянен и настоящ адрес на територията на съответната община или кметство, включително и за постоянен и настоящ адрес в различни общини или кметства, но на територията на Република България беше заявено, че в текста проличава определена тенденциозност и неравнопоставеност на голяма част от българските граждани, които имат настоящ адрес извън Република България. Припомнено беше, че много от гражданите на

адресите им в страната имат имоти, които посещават поне веднъж в месеца, плащат данъци, участват активно в живота на населеното място и имат интерес да бъде избран сериозен и стабилен кмет на населеното място. Отбелязано беше, че ако тези хора бъдат лишени от правото да се върнат в страната и да гласуват за кмет на населеното място това не би било добър знак за демократичните ценности, които се залагат в проекта на кодекса. Категоричната позиция на **парламентарната група на Движение за права и свободи** е, че изборният процес като цяло, стабилността на управлението, на местната власт не само, че няма да пострадат, но дори и ще спечелят ако се даде тази възможност на хората.

От **парламентарната група на Коалиция за България** беше изказано становище, че важно за местните избори е отношението на избирателя към общината, в която ще гласува и уговорката да има постоянен и настоящ адрес на територията на тази община или на територията на друга създава неравнопоставеност.

От **парламентарната група на ПП ГЕРБ** беше заявено, че при изборите за общински съветници и кметове връзката между населеното място и избирателя трябва да е най-силна и не би следвало лица, които са се установили да живеят на друго място да определят обществено-политическия живот в съответната община или кметство. Изразено беше и становище, че лицата, на които мястото на пребиваване е извън страната трябва да заявяват това, за да бъде обстоятелството отразено в автоматизираните информационни фондове. В допълнение представителите на ГД „ГРАО” посочиха, че се обмисля изменение на Закона за гражданската регистрация, чрез което да се задължат българските граждани, които живеят извън страната да декларират настоящия си адрес в чужбина, за да бъдат коректно отразени в базата данни лицата, които действително живеят в страната.

В допълнителната разпоредба подробно са разписани и правилата при произвеждане едновременно на два или повече вида избори, извън случаите, когато се произвеждат само избори за общински съветници и кметове. Предвижда се да се прилагат разпоредбите на кодекса, като подробно са уредени и изключенията.

XVII. В преходните и заключителните разпоредби на проекта на Изборен кодекс се направени редица изменения и допълнения на законите, свързани с приетите нови правила за произвеждане на изборите в страната.

Изрично е предвидено, че изборите за президент и

вицепрезидент на републиката и изборите за общински съветници и кметове през 2011 г. ще се произведат на една и съща дата. Гласуването по електронен път чрез интернет ще е експериментално и ще се извърши при условията и по реда, определени в кодекса и от Централната избирателна комисия с методика. Централната избирателна комисия ще определи и обхвата на гласуването по електронен път чрез интернет. Методиката за определяне на резултатите от гласуването, както и методиката за условията, реда и обхвата за произвеждане на експерименталното гласуване по електронен път чрез интернет трябва да се приемат в срок до три месеца от назначаването на Централната избирателна комисия. Предлага се в срок до три месеца от влизането в сила на Изборния кодекс президентът на републиката да назначи членовете на Централната избирателна комисия след консултации и по предложение на парламентарно представените партии и коалиции и на партиите и коалициите, които имат членове на Европейския парламент, но не са парламентарно представени.

Поради това, че при избори за народни представители не се предвиждат едномандатни изборни райони в проекта се предлага разпоредба, съгласно която при предсрочно прекратяване на пълномощията на мажоритарно избран народен представител от четиридесет и първото Народно събрание, издигнат в едномандатен изборен район от партия или коалиция, Централната избирателна комисия обявява за народен представител следващия в листата на същата партия или коалиция кандидат от съответния многомандатен изборен район.

В заключение следва да се отбележи, че по всички разпоредби, съдържащи се в проекта на Изборен кодекс, е постигано мнозинство, което е било различно с оглед на конкретните текстове, като винаги е отчитано мнението и са вземани предвид предложенията на неправителствения сектор, политическите партии и коалиции и на държавните институции, за да се гарантира стабилност на изборните правила.

PAGE

PAGE 46